

NAPSUGÁR ÓVODA

HELYI PEDAGÓGIAI PROGRAM

**ÖSKÜ
SZABADSÁG TÉR 2.**

Tartalom:

Bevezetés:	3.
I. 1. Gyermekképünk, óvodaképünk	4.
2. Intézményi adatok	7.
3. Helyzetelemzés	8.
II. Az óvodai nevelés általános feladatai	13.
1. Az egészséges életmód alakítása	13.
2. Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés	14.
3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	14.
4. Sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése az intézményben	15.
III. Pedagógiai programunk célja, feladatai	18.
1. A szükségletek szerepe a nevelési cél elérésében	19.
2. A tevékenységek szerepe a nevelési cél elérésében	20.
3. A képességek, kompetenciák szerepe a nevelési cél elérésében	21.
IV. A tudatos fejlesztés feltételei	23.
V. A fejlesztés tartalma:	25.
1. Játék és tanulási tevékenység	25.
2. Társas, közösségi tevékenység	28.
3. Munka jellegű tevékenység	30.
4. Szabadidős tevékenység	31.
VI. Komplex tevékenységek rendszere:	32.
1. Társadalmi érintkezést megalapozó komplex tevékenységek	32.
1.1. Anyanyelv	32.
1.2. A külső világ tevékeny megismerése	33.
2. Társadalmi gyakorlat belső összefüggéseit tükröző komplex tevékenységek	34.
2.1 Természet- Társadalom- Ember	34.
2.1.2 Születéstől felnőttkorig	36.
2.2.3 Művészeti tevékenységek	37.
3. Az egyén társadalmi feladatait tudatosító, képességeit fejlesztő ismeretek, tevékenységek	39.
3.1 Mindennapos testnevelés (mozgás)	39.
VII. A nevelés tervezése és időkeretei	41.
VIII. A fejlődés jellemzői óvodáskor végére	46.
IX. Ünnepeink, ünnepélyeink, hagyományaink	48.
X. Óvodánk kapcsolatai	50.
XI. Óvodánk gyermekvédelmi feladatai	52.
XII. Egészségfejlesztési terv	53.
XIII. A nevelési program végrehajtásához szükséges eszközök és felszerelések	54.
XIV. Programunk bevalásának vizsgálati programja	57.
XV. Érvényességi rendelkezések	58.

B E V E Z E T É S

Óvodai nevelésünkben ismét változások következtek be. Az alábbi törvénymódosítások szükségessé teszik, hogy Pedagógiai Programunkat felülvizsgáljuk és a szükséges módosításokat elvégezzük.

Törvényi háttér:

- 2011. évi CXC törvény a köznevelésről
- 363/2012.(XII.17.) Kormányrendelettel módosított Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 32/2012 (X.8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról
- 326/2013.(VIII.30.) Korm. rendelet
- Az óvoda hatályos Alapító Okirata

Továbbá intézményünk a TÁMOP 3.1.11-12/2-2012-0089. számú Óvodafejlesztési pályázat részeként az intézmény szolgáltatói színvonalának növelése, szervezetfejlesztés érdekében egy komplex állapotfelmérésen esett át, melynek eredményeként megfogalmazásra került egy Szakmai Szakértői jelentés. A jelentésben megfogalmazott és a Szakmai továbbképzéseken elsajátítottak alapján újszerű nevelési eljárások, fejlesztések, modern pedagógiai módszerek kerülnek bevezetésre alkalmazásra az intézményünkben.

Az óvodai nevelőmunkát a módosított Alapprogramra épülő Helyi Pedagógiai Program tartalmazza, mely alapján az ismereteket, a nevelés módszereit az óvodapedagógus választja meg.

Lehetőséget kaptunk arra, hogy az általunk elképzelt oktató-nevelő rendszerünket megalkossuk, vagyis elkészítsük Helyi Pedagógiai Programunkat.

Az 1998-99-es nevelési év folyamán elkészült a helyi Óvodai Nevelési Programunk, amelynek alapjául Fábrián Katalin Tevékenységközpontú Óvodai Nevelési Programját (Miskolc 1996) adaptáltuk.

A HOP módosítását indokolja a törvényi változás, valamint, hogy alkalmazkodnunk kell az élet változásaihoz, a helyi környezet alakulásához, fejlődéséhez. A gyermek is változik, ezen hatások következtében, tehát a nevelésnek is változnia, alkalmazkodnia kell a környező valósághoz.

A Helyi Pedagógiai Program tartalmazza az óvoda nevelési koncepcióját, az óvoda teljes ciklusára vonatkozó nevelési, fejlesztési célokat, feladatokat, tevékenységi tartalmakat, amelyeknél figyelembe vettük az óvoda helyi sajátosságait, saját lehetőségeinket, feltételrendszerünket, az itt élő családok szociális helyzetét, életkörülményeit, hagyományait, az óvodát körülvevő természeti és társadalmi környezetet.

Az óvodában elkezdett személyiségfejlesztés, a tudatosan szervezett, tervezett, irányított pedagógiai munka egész életre kiható, meghatározó felelősségteljes pedagógiai vállalkozás.

"Bármit teszel is, megfontoltan tedd és vedd számba, mi lehet a következménye."

(rég római közmondás)

I. 1. GYERMEKKÉPÜNK, ÓVODAKÉPÜNK

Az Alapprogram az emberi személyiségből indul ki, abból a tényből, hogy az ember mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény egyszerre. A gyermek, fejlődő személyiség. Fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak. A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszik, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, s meglévő hátrányai csökkenjenek. Nem ad helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

A gyermek tisztán, kiszolgáltatottan, nyílt szemekkel, gyermeki naivsággal születik a felnőttek világába. Ez a világ arra tanítja meg, hogyan tud benne élni. Elfogadja, megtanulja a felnőttek szabályait, életritmusát, életfelfogását.

A gyermek születése után már figyel, utánoz, tanul. A családban élni, otthon lenni, valakihez tartozni jó a gyermeknek. A család véd, erőt és melegséget ad, biztos háttérrel nyújt. Az igazi szeretet segíti a gyermek önfejlődését, felszínre hozva önmaga értékeit, képességeit. Megtanul elfogadni másokat és önmagát.

Ahhoz, hogy boldog, kiegyensúlyozott, belső igényből állandóan fejlődő emberré váljon:

- meg kell őrizni a gyermeki mosolyt, bizalmat;
- arra kell törekedni, hogy megismerhesse önmagát, önmaga lehetőségeit, és olyan erő birtokába kerüljön, amely képessé teszi önmaga megtartására, megvalósítására;
- legyen lehetősége az önazonosság megőrzésére, kultúrájának, hagyományainak ápolására, anyanyelve használatára
- ki kell próbálnia mindent: mássza meg a fát, a hegyet, tudjon akarni, harcolni, de képes legyen fejet hajtani mások igazsága előtt.

A testi és anyagi javakon túl a lelki örömök, a figyelem és a belső szeretet szükségességében éljen a gyermek.

- Legyen alkalma tavasszal gyönyörködni a fák üde zöldjébe, ősszel a sárgába-pirosba boruló nyárfasorba;
- Csodálja meg a nyíló virág szépségét; az esőcsepp szivárványszínét színét, a napsugárban; a szikrázó hó, az őszi erdő varázsát.
- Hallja meg a madár dalát.
- Védje meg a széltől a virágot; a nap melegétől a bimbózó növényt, a kiszáradástól eső után a gilisztát.
- Tudjon önfeledten gyönyörűséggel játszani a porban, sárban.
- Figyelje, ahogyan a hozzáértő kézben játékká formálódnak a természet tárgyai, növényei, anyagai.

Olyan gyermeket szeretnénk nevelni:

- aki vidám, élénk, nyüzsgő, tevékeny,
- aki érdeklődik, kérdez, figyel,

- aki képes önmaga és az őt körülvevő emberi, társadalmi és természeti környezet megismerésére, óvására, védelmére
- akinek céljai és jövője van,
- aki akarattal rendelkezik,
- akinek életét érzelmek jellemzik,
- aki szeret és tud játszani,
- aki elfogadja a különbözőséget.

Olyan személyiséggé válják:

- aki bizakodó,
- örülni tud,
- szívesen kommunikál,
- a környezetben jól eligazodik,
- jó kapcsolat-teremtő készséggel rendelkezik,
- problémájára saját megoldást talál,
- tevékeny és alkotó emberként kívánja élni életét,
- szereti családját, hazáját,
- személyisége a játék és egyéb tevékenységen keresztül harmonikusan fejlődik,
- a gyermek az óvodás kor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik.

"Az emberi is úgy nő, mint a fa, gyökérzetével, kapcsolatai szerteágazó rostjaival. Minél több épebb kapcsolattal szívja a világot, annál magasabb lombot vethet."

(Németh László)

Azon munkálkodunk, hogy ki-ki a maga módján-, minél magasabb lombot tudjon növelni!

ÓVODAKÉPÜNK

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család.

Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek óvodába kerülésétől az iskolába lépésig.

Az óvoda pedagógiai tevékenység rendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodában miközben az teljesíti a funkcióit (óvó- védő), szociális, nevelő- személyiségfejlesztő) a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja (a továbbiakban: Alapprogram) a hazai óvodai neveléstörténet hagyományaira, értékeire, nemzeti sajátosságaira, a pedagógiai és pszichológiai kutatások eredményeire, a nevelésügy nemzetközileg elismert gyakorlatára építve, Magyarország Alaptörvényének értékeit és Magyarország által aláírt nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségeket figyelembe véve- meghatározza a magyarországi óvodákban folyó pedagógiai munka alapelveit.

Az óvodai nevelés pedagógiai alapelveinek meghatározásánál abból kell kiindulni, hogy

- a) a gyermeket –mint fejlődő személyiséget- szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg;
- b) a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvodák kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet töltenek be;

- c) az óvodai nevelésnek a gyermeki személyiség teljes kibontakozásának elősegítésére kell irányulnia, az emberi jogok és a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartásával; oly módon, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen színvonalas nevelésben.

Az Alapprogram szerint az óvodai nevelésben megjelenhetnek a különböző – köztük az innovatív – pedagógiai törekvések, mivel az Alapprogram biztosítja az óvodapedagógusok pedagógiai nézeteinek, értékrendjének és módszertani szabadságának érvényesülését, megkötéseket csak a gyermek érdekének védelmében tartalmaz.

Az óvodai nevelés célja az, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség harmonikus kibontakozását, a hátrányok csökkenését, az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembe vételével (ide értve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is).

Az óvodai nevelés az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik:

a gyermeki szükségletek kielégítéséről, az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvoda légkör megteremtéséről; a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról; a gyermeki közösségben végezhető sokszínű- az életkornak és fejlettségnek megfelelő- tevékenységekről, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető játékról; e tevékenységeken keresztül, az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltségtartalmakról, emberi értékek közvetítéséről; a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi és tárgyi környezetről.

A nemzetiséghez tartozó óvodai nevelésben biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, nyelvi nevelését és a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.

A hazájukat elhagyni kényszerülő családok (migráns) gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.

Nevelési nézeteink:

Az óvoda - óvó-védő,

- szociális,

- nevelő-személyiségfejlesztő funkciót lát el.

Az **óvoda** gondozza, ápolja, védi a gyermekeket és mindent megtesz azért, hogy a **családi közösséget kiegészítve szocializálja** őket. Megtanítja arra a gyermekeket, hogyan éljenek egy nagy közösségben. Szokásokat, szabályokat alakít ki; komoly fejlesztő munkát végez, sok mindent megtanít addig, míg iskolai életre alkalmassá válik a gyermek.

A gyermeki **személyiség kibontakoztatását, fejlesztését** tartjuk szem előtt. Fejlődését **tudatosan, tervezetten, szervezeten** elősegítjük. Nem elég, ha belső érése alapján alakul, hanem azért tenni is kell. Nem a mindenáron való megváltoztatásra, hanem a gyermekben rejlő különböző **pozitív értékek megerősítésére** törekszünk. Tudomásul vesszük, hogy minden gyermek egyedi, mással nem helyettesíthető individuum, és szociális lény egyszere.

Minden gyermek a családra jellemző egyedi szokásrendszerrel, attitűddel, kapcsolatteremtési módszerrel, magatartással érkezik. A szocializáció során az óvodában megtartjuk az egyedi értékeket, de biztosítjuk ezek kompromisszumának kialakulását. Ezekből az egyedi értékekből eljuttatjuk a gyermeket a nevelési folyamat során az általános közösségi értékekhez.

Fejlesztés során építünk a **gyermeki szükségletekre, a belső motivációra.**

Mivel az óvodás gyermek alapvető tevékenysége a **játék**, ezért arra törekszünk, hogy a nap nagy része játékkal teljen el, és megteremtsük a nyugodt, tartalmas játék feltételeit. A csoportszoba a játék szabadon alakítható színtere, tetszés szerint átrendezhető. Az eszközök bármire felhasználhatók. A szabadság határai mindaddig terjednek, amíg a másik gyermek érdekei nem sérülnek. Az agresszivitásnak és a rongálásnak nem adunk teret.

A játékszereteket fejleszteni kell, mert a játék által nyílik lehetőség az öröklött készségek, képességek rendszeres gyakorlására, fejlesztésére és a játékok megismertetésén, elsajátításán, megszerettetésén keresztül a pozitív attitűdök létrejöttét segítjük elő.

Ez a korosztály emocionális beállítódású. S mivel az elvont gondolkodás nem jellemzi, az ismeretszerzés tevékeny légkörben valósulhat meg. Az egyéni gyakorlás lehetőségét folyamatosan biztosítanunk kell. A folyamatosság és kötöttség arányát a gyermekcsoporthoz és a nevelési célokhoz igazítva az óvodapedagógus önállóan alakítja ki.

Az óvodás gyermek értelmének megnyitása elsősorban **érzelmein keresztül** lehetséges és nem a szándékos tanulással. Fejlődése az érés és a fejlesztés együttes hatásaként jelentkezik, ezért fontos a **türelmes, kivárá magatartás** az óvoda és a család részéről egyaránt.

A **fejlesztés** és a korrekciós nevelés feladatait **kiscsoportos**, illetve egyéni módon kívánjuk megvalósítani, elsősorban az óvónő által kezdeményezett tevékenység, **játék segítségével**.

Ha egy kisgyermek lassabb fejlődése következtében még egy évet óvodában marad, akkor saját csoportjában és addigi óvodapedagógusánál fejlődhet tovább.

I. 2. INTÉZMÉNYI ADATOK

Az intézmény hivatalos neve	Öskü Község Önkormányzat Napsugár Óvoda
Székhelye	Öskü (8191), Szabadság tér 2.
Telefon	88/497-082
Fenntartó	Öskü Község Önkormányzata,(8191) Öskü, Szabadság tér 1. Tel: 88/ 588-561
A nevelés nyelve	magyar
Munkáltatói jogkör gyakorlója	óvodavezető
Az óvoda vezetőjének neve	Szőkéné Bódis Andrea
Gazdálkodása	Önállóan működő költségvetési szerv. A pénzügyi, gazdasági feladatait az Ösküi Közös Önkormányzati Hivatal, mint önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szerv látja el.
Bérgazdálkodó	képviselő testület
Alaptevékenysége	Óvodai nevelés, ellátás A Szakértői és Rehabilitációs Bizottság szakvéleménye alapján normál óvodai csoportban integráltan nevelhető sajátos nevelési igényű (beszéd fogyatékos, akadályozott beszédfejlődésű, a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének súlyos rendellenességével küzdő) gyermekek ellátása, látássérült- gyengén látó gyermekek ellátása.
Férőhelyek száma	95 Fő A maximális gyermeklétszám a 2011. évi CXC Törvény a Köznevelésről 25.§ (7.) bekezdésében meghatározott mértékig átléphető a nevelési év indításánál, illetve, ha a nevelési év során új gyermek felvétele miatt indokolt

Csoportok száma	4 csoport
Nyitvatartási idő	heti 200 óra

I.3. HELYZETELEMZÉS

Az óvoda személyi feltétele:

Négy csoportos, önálló épületben elhelyezkedő óvodánkban 7 Fő óvodapedagógus, 4 Fő dajka, 1 Fő pedagógiai asszisztens dolgozik.

Óvodánk vezetése:

Az óvoda élén magasabb vezető áll, akit 5 évre határozott időre bíz meg a képviselő-testület. Általános vezető-helyettes órakedvezményel segíti az intézmény működését.

Munkakörök:

Felsőfokú végzettségű óvodapedagógusok száma	főállású	6 Fő
Középfokú végzettségű óvodapedagógus	főállású	1 Fő
Ebből szakvizsgázott pedagógus		2 Fő
Pedagógiai munkát segítő főállású szakképzett dajka		2 Fő
Pedagógiai munkát segítő főállású szakképesítés nélküli dajka		1 Fő
Pedagógiai asszisztens		1 Fő

Nevelőmunkánkat a Veszprém Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Várpalotai Tagintézményének logopédusa segíti.

Fejlesztési tervek:

- Szakképesítés nélküli dajka - dajkaképző,
- Logopédus (heti óraszámnövelés szükséges, a feladatoknak megfelelően)
- Fejlesztő pedagógus heti 4 órában, illetve pedagógus továbbképzés ez irányban
- Karbantartó 4 órában.(Karbantartás; udvar, postaudvar gondozása, ételszállítás)
- A fenti személyi létszám biztosítása mellett a nyitva tartás egész időtartamára **óvodapedagógus** végzi a nevelőmunkát.

Nevelőközösségünk a **továbbképzési terv** alapján frissíti fel, mélyíti el elméleti és gyakorlati ismereteit. Az óvónők nevelő feladataikon kívül reszortfeladatokat (tűzvédelmi, munkavédelmi, gyermekvédelmi, könyvtár-szertárfelelős, munkaközösség vezetői, stb.) látnak el, mellyel az intézmény vezetési feladatait segítik.

Belső tudásmegosztás színterei:

- Házi bemutató foglalkozások csoportonként éves munkaterv szerint
- Szakfolyóiratokból, szakkönyvekből válogatás, ajánlásokkal, kiegészítve saját tapasztalatokkal, éves munkaterv szerint
- Minőségfejlesztéssel, önértékeléssel kapcsolatos konzultációk, megbeszélések

- Új, korszerű ismeretek, érdekességek, ötletek, információk megosztása egymással és a szülőkkel
- Belső továbbképzés, segítségnyújtás a Pedagógus Portfólió elkészítésében éves munkaterv szerint

Információátadás

Pedagógiai szakmai koordinációs megbeszélések szervezése hetente

Résztevők: óvodapedagógusok

Pedagógiai munkát közvetlenül segítő alkalmazottak koordinációs megbeszélése

Résztevők: dajkák, pedagógiai asszisztens

Gyakoriság: heti, kétheti rendszerességgel,

Munkaközösségek, szakmacsoportok

Intézményünkben 7 óvodapedagógus és 5 pedagógiai munkát közvetlenül segítő alkalmazott aktívan dolgozik az intézmény színvonalas munkája érdekében. Az elmúlt években alapelv volt intézményünkben, a hatékony kommunikáció, a tudás megosztás, az összedolgozás, egymás munkájának pozitív megítélése. Mivel a Környezetvédelmi munkaközösség vezetője nyugdíjba vonult, az intézményi önértékelés viszont elég sok többletfeladatot követel az óvodapedagógusoktól ezért úgy határoztunk, hogy ebben a formában nem működik tovább a munkaközösség, hanem minden óvónő felelőssége, hogy a munkaközösség által bevezetett, értékesnek talált programok, szokások tovább is éljenek a mindennapjainkban, jelenjenek meg az éves és a heti tervekben.

A **Fejlesztő TEAM munkaközösség** továbbiakban is működik óvodánkban. Működésének éves ütemterve a munkatervhez kerül csatolásra.

Működés célja: kiszűrni, hatékonyan fejleszteni azokat a gyermekeket, akik valamely területen megsegítésre szorulnak, továbbá észrevenni a tehetségigéreteket és biztosítani számukra a fejlődés lehetőségét. Nyomon követni az SNI, BTM gyermekek fejlesztését, eredményes kapcsolattartás a szakértői bizottságokkal, utazó szakos gyógypedagógusokkal.

Munkaközösségi megbeszélések havi rendszerességgel zajlanak.

Önértékelési csoport: Az új típusú teljesítményértékelés (önértékelés) bevezetése intézményi szinten 7 kollégát érint.

A település és az óvoda múltja

Öskü község a Dunántúl közepén, Veszprém megyében, a megyeszékhelytől 17 km-re fekszik.

Ezen a kis településen szinte minden történelmi korban élt egy-egy kisebb emberi közösség.

Az őskorból számos csiszolt kőszerszám került elő. Nagy "**Római telep**" volt, melyet sok római lelet is bizonyít. A nagyméretű "**Kőgát**" ma is ép, mely valaha a "**Kikeri-tó**" vizét duzzasztotta fel haltenyésztés céljából.

A XVIII. században hatalmas kiterjedésű **Zichy-birtok** volt. 1760 után - az elnéptelenedés miatt, elsősorban szlovákokat telepítettek be a faluba, akik beolvadtak, összeházasodtak az itt élőkkel.

A faluban (a XIX. században) született Gróf Széchenyi István személyi titkára: **Tasner Antal**. Szülőházát emléktábla jelzi. Egyben ő az iskola névadója is.

A községben található a vasútvonal melletti dombon a falu nevezetessége a "**Kerektemplom**". Ezt a román stílusú kápolnát a XII. században építették.

Az első **tanító 1718**-ban érkezett a faluba az első betelepülőkkel.

1954. év decemberétől működik folyamatosan **óvoda a faluban**, előtte -1948-tól nyári időszakban a mezőgazdasági munkák miatt- gyermekmegőrzőként már működött.

A falu valaha mezőgazdasági település volt a gyér minőségű talaja ellenére.

Jelentős, a múltból eredő **népi hagyományai** nincsenek, inkább a naptári ünnepek, mezőgazdasági munkákhoz kapcsolódó szokásokat, régi hagyományokat elevenítik fel, ezek élnek a falu más közösségeiben is. (szüreti mulatság, karácsonyi betlehemezés, húsvéti locsolkodás, pünkösddőlés, stb.) Ezeket a szokásokat, hagyományokat próbáljuk átmenteni az óvodai életbe is.

Népi kismesterségek - kosárfonás, szövés, csuhéfonás, kézimunkák, stb- a szülők, nagyszülők körében ma is fellelhető. Ezeket a mesterségeket szívesen mutatják be, adják át az érdeklődő fiataloknak.

A **község** igazi **fejlődése** 1945 után indult meg: kultúrház, posta, ABC, óvoda, iskola, orvosi rendelő épült.

Az utóbbi években gáz, telefon, csatornahálózat jelzi a falu fejlődését.

A gyermekeket körülvevő környezet:

A falu lakóinak nagy része a munkalehetőségét a környező települések nagyüzemeiben, gyáraiban találta meg. A falu környéke egyébként is rendkívül köves, földművelésre alig alkalmas. Így a **családok nagy része** ingázó **ipari munkássá** vált, megnövelve az otthontól távol töltött időt. Kereset-kiegészítésként szinte minden család foglalkozik a ház körül állattenyésztéssel, növénytermesztéssel.

A jobb megélhetésért való küzdelem előtérbe kerülése miatt egyre kevesebb idő jut a gyermekekkel való foglalkozásra, a családtagok egymás közötti kommunikációjára.

A község területén kevés művelődésre alkalmas intézmény, rendezvény van. A gyermekeket lehetőség szerint (bábszínházba, múzeumba, uszodába, stb.) a környező városokba visszük - Veszprém, Várpalota-, amely csak utazással oldható meg.

Óvodánk szolgáltatásait **Öskü község óvodás gyermekei**, valamint **Hajmáskéri** óvodás korú, főként Ösküi kötődésű szülők gyermekei veszik igénybe. Óvodai ellátásra, azonos feltételekkel, a nem magyar állampolgárságú gyermekek is jogosulttá válnak amennyiben megfelelnek a törvényes feltételeknek /menedékjogot kérő, menedékes, szabad mozgás és tartózkodási joggal rendelkező személy, bevándorolt, letelepedett jogállású, a Magyar Köztársaság területén való tartózkodásra jogosító engedéllyel rendelkező/

Az óvodába járó gyermekek nagy többsége **ideális-családban** nevelkedik, ahol mindkét szülő együtt él. Kevés csonka család van, ahol elváltak a szülők, az anya egyedül neveli gyermekét – jobb esetben- a nagyszülők támogatása mellett.

Lakáskörülményeik jónak mondhatók. A gyermekek nagy többsége önálló **családi házban** lakik, egy része a nagyszülőkkel közösen. A gyermekek nagy részének külön szobája van. Többségében a **kétgyermekes** családszerkezet a jellemző.

A családok rossz **anyagi helyzetét** inkább a napi anyagi gondok, problémák, mint az ellátottság, felszereltség hiánya mutatja. Szerencsére a szülők többsége dolgozik, ezért is kevés **szabadidejük** marad, amelyet a család együtt tölthet. Ilyenkor kevés mozgással, játékkal, TV-nézéssel töltik az időt. A szülők -anyagi helyzetük javítása érdekében- gyakran otthon is dolgoznak, illetve szabadidejükben is vállalnak munkát. Kevés idő jut a gyermekekre való odafigyelésre, a kirándulásokra, együtt töltött beszélgetésekre, közös játékokra. A gyermekek érzelmi életének támasza általában az édesanya.

A szülők nagy többsége azt szeretné, ha **sokszínű, gazdag tevékenységet** nyújtana, biztosítana gyermekeik számára az óvoda. Az **egyéni fejlesztő** munkát, az **érzelmi biztonságot** és a **szeretetteljes, nyugodt légkört** helyezik előtérbe.

Tárgyi feltételeink, terveink:

Az óvoda a község központjában helyezkedik el. A feladatellátáshoz az óvodának rendelkezésére áll 1759 m² területű földrészlet és 426 m² épület, mely magában foglal négy csoportfoglalkoztató helyiséget, és ahhoz kapcsolódó kiszolgáló helyiségeket.

Az óvodába évek óta változó a gyermeklétszám.

Maximális csoportlétszámaink: 25 fő.

A maximális gyermeklétszám a 2011. évi CXC Törvény a Köznevelésről 25.§ (7.) bekezdésében meghatározott mértékig átléphető a nevelési év indításánál, illetve, ha a nevelési év során új gyermek felvétele miatt indokolt.

Az épületben található helyiségek:

- 4 csoportszoba,
- 4 mosdóhelyiség,
- 4 öltöző, amely a folyosóról nyílik,
- nevelői szoba, melyben kialakítottunk egy elkülönítőt
- óvodavezető irodája,
- melegítő, tálaló konyha,
- szertár,
- vegyi raktár,
- személyzeti öltöző.
- mozgássérült mellékhelyiség

Tornaterem, nagyobb helyiség jelenleg nem áll rendelkezésünkre. Tornafoglalkozásokra a csoport szobákat valamint az IKSZT egyik termét kaptuk, rendszeres használatra.

Az óvoda könnyen megközelíthető, viszont körbe van véve közutakkal, s ezért a gázok szennyezik a levegőt és a zajszint is elég magas. Az óvoda udvarának védelme érdekében a kerítés mellé élő sövény ültetését kezdeményeztük, ami megszüri az utcáról beáramló port és zajt.

Az óvoda többszöri bővítése miatt a rendelkezésünkre álló **udvar egyre csökkent**, így a szomszédságban lévő postaudvart használjuk egy-egy csoport szabadban tartózkodásához, valamint egyre többet visszük a gyermekeket kirándulni a közeli dombokra, erdőbe, sportpályára, ahol a gyermekek kielégíthetik a mozgásigényüket, lehetőség van a nagyobb teret igénybevevő labdajátékokra.

A TÁMOP 31.1.11.-12/2-2012-0089 azonosító számú Óvodafejlesztési pályázatnak köszönhetően az elmúlt évben Óvodánk egybefüggő betonos területét ütéscsillapító burkolattal fedtük be, amely lehetőséget biztosít a nagymozgásos sport és énekes játékokhoz.

Sajnos óvodánk udvarán kevés az **árnyékos terület**, a fák még nem nőtték elég nagyra és kevés is van belőlük.

Az udvar fontos része a **homokozó**. Minden 25 fős csoport részére 10 m² nagyságú homokozó szükséges. A két régi homokozó mellé egy mobil homokozó került beszerzésre. A negyedik homokozó a Posta udvaron került kialakításra.

Az óvodaudvar fontos tárgyai a **gyermekjátékok**.

Az udvarunk korszerűsítése megtörtént. Új csúszda, hintaállvány, babaházak, udvari padok kerültek az elavult eszközök helyére. A jelenleg meglévő játékeszközök részben megfelelnek az előírásoknak, karbantartásuk-ellenőrzésük folyamatos odafigyelést igényel. A következő években lehetőség szerint az udvari játékeszközöket tovább szeretnénk bővíteni, felújítani.

Vízvételi lehetőség folyamatosan biztosítva van az óvodaudvar területén, egyrészt a gyermek testi felfrissítésére, edzésére szolgál, másrészt a vízzel való játék kihagyhatatlan a gyermek fejlődése, fejlesztése szempontjából.

Az udvaron biztosítva van a csoportok közötti **átjárhatóság** a közös játéktevékenységeket, a kommunikációt és a kooperációt szem előtt tartva. Testvérpárok, ismerősök, barátok együttjátssza biztosított.

A gyermekek a nap nagy részét az óvoda épületében töltik (nyári hónapokat kivéve).

Fontos feladat tehát, hogy az **óvoda helyiségei** otthonosak, barátságosak, esztétikusak és kényelmesek legyenek. Ezen kívül meg kell felelniük bizonyos egészségügyi követelményeknek, amelyek az egészséges életmódra nevelés alapvető követelményei.

A **csoportsobák** szűk kereteinek kitágítása érdekében minél nagyobb területen engedjük az óvodásokat mozogni; a folyosó, az öltöző mind alkalmasak arra, hogy játzó és beszélgető helyek legyenek a gyermekek számára, természetesen felnőtt felügyelete mellett. Lehetővé tesszük az egyik csoportból a másikba történő átjárást is (óvónők közötti megállapodás alapján, a napirendben meghatározott időpontban, feltételek mellett).

A **bútorok** cseréjénél, bővítésénél arra törekszünk, hogy azok gyermekméretűek legyenek, szerepjátékokhoz, mozgásigényük megfelelő kielégítéséhez alkalmasak legyenek.

A csoportsobákban a bútorok, a textiliák egy része kicserélésre került. A bútorok, berendezések cseréjénél előtérbe helyeztük a természetes anyagokat, ezzel is alakítva a gyermekek környezettudatos szemléletformálását. /fából készült bútorok, vesszőkosarak stb./

Az óvónők a csoportsobákat, öltözőket, folyosókat a gyermekek bevonásával alakítják ki, rendezik át, díszítik fel az évszakoknak, jeles napoknak, vagy éppen a nevelési feladatoknak megfelelően.

Tálalókonyhával rendelkezik az óvoda, étkezést az iskola konyhája biztosítja.

A jó képességű, széles ismeretanyaggal rendelkező kisgyermekek fejlesztését, **tehetséggondozását** nemcsak a csoportban végzik az óvónők, hanem csoportközi tevékenységeket is biztosítanak számukra.

A tehetség a kiemelkedő teljesítményt jelenti, amiben benne rejlenek a motiváció, a kitartás, a fejlesztés, a lehetőségek kihasználása is. A szakemberek egyöntetűen vallják, hogy ebben az életkorban még csak úgynevezett tehetség ígéretről lehet beszélni. A legtöbb, amit tehetünk, hogy biztosítjuk a gyermekek számára a lehető leggazdagabb, legsokszínűbb tevékenységrendszer, a feltételeket, eszközöket, időt, pedagógiai segítségnyújtást, a differenciált tevékenység végzéshez, a gyermekek szabad tevékenységválasztásához. Az óvodapedagógusok évente két alkalommal, illetve szükség esetén felméri a gyermekek képességeit. Amennyiben az átlagosnál fejlettebb képességekkel rendelkezik az adott gyermek egyéni fejlesztési terv alapján történik a továbbfejlesztése. A szülővel történő egyeztetés és egyetértés után kezdődhet meg a gyermek egyéni tehetséggondozása, melyet saját óvodapedagógusa, vagy egyéb speciális szakember végezhet. / Pl. ovifoci-football edző/ Az intézmény lehetőségeihez mérten biztosítja a hely idő és eszköz szükségletet. A fejlesztés dokumentálása a TI-008/2013. és a TO-004/2013. számú nyomtatványon történik.

Ezen a területen intézményünkben két óvónő vett részt továbbképzésen, ahol a hallott ismereteket belső továbbképzés alkalmával továbbadták óvónőinknek, akik szintén tudják az új, korszerűbb módszereket eljárásokat alkalmazni a napi nevelőmunkájuk során.

II. Az óvodai nevelés általános feladatai

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése.

Ezen belül:

- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, az erkölcsi és a közösség nevelés
- az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

1. Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű.

Ezen belül az óvodai nevelés feladata:

Az egészség az egyik legfőbb érték. Az **egészséges életmód** kialakítása áthatja az óvodánk életét és a nevelésünket. Tudatosan figyelünk a gyermekek gondozásának, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítésére; a harmonikus, összerendezett mozgásfejlődésének elősegítésére; a gyermekek testi képesség- fejlődésének elősegítésére. A gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése, az egészségmegőrzés, az egészséges életmód a testápolás az étkezés, az öltözködés a pihenés, a betegségmegelőzés szokásainak alakítására.

Biztosítjuk a gyermekek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos óvodai környezetet. Megalapozzuk a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokásokat, a környezettudatos magatartás kialakulását.

Óvodánk a megfelelő szakember bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve – speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatokat lát el.

Nevelőtestületünk ebben a témában is részt vett továbbképzésen, ahol a fentiek mellett a lelki egészség védelmére is nagy hangsúlyt helyeztek.

Fontos, hogy nem csak a gyermek, hanem az őt körülvevő felnőttek lelki egészségének védelmére is fontos odafigyelni. törekszünk jó kapcsolatot kialakítani és ápolni a szülőkkel. Ennek megerősítését segítette elő a pályázat keretein belül szervezett Szülők Akadémiája előadássorozat és a közös Családi napok.

(Gyümölcsnapok, mindennapi testnevelés, szabad levegőn minél hosszabb tartózkodás, úszásoktatás, túrázás, kirándulások, mezítlábas tornák fontos részei nevelésünknek.), mely kiegészül az átvett jó gyakorlat / Mozdulj! Gyógyulj! Láb és tartásjavító mozgásos játékok az Óvodában/ elemeivel.

A jó gyakorlat megvalósulását szolgálják a pályázati forrásból vásárolt eszközök is / masszírozó henger, érzékelő szigetek/

A konkrét feladatokat, programokat az egészségfejlesztési tervünk tartalmazza.(1. számú melléklet)

Az óvoda **természeti** és **tárgyi környezetét** úgy próbáljuk kialakítani, hogy természet közeli legyen. Gazdag természetismereti tapasztalati lehetőséget biztosítunk a gyermekeknek. Elősegítjük azt, hogy a gyermek értékelje az őt körülvevő környezetet, megismerje azt, észrevegye szépségeit, őrizze, óvja, s ez által is kötődése erősödjön a szülőföldjéhez.

Hisszük, hogy a **természetvédelemhez** a természet megismerésén és megszerettetésén keresztül - példaadással- vezet az út, ezért nyitott szemmel, füllel és szívvel kell szemléltetnünk és felfedeztetnünk a környező világunkat. Igyekszünk a gyermekekben, rajtuk keresztül a családokban is környezettudatos magatartást kialakítani.

A közvetlen környezet megismerésén túl tágítani szeretnénk gyermekeink ismeretét, mozgásterét a környező települések nevezetességeinek megtekintésével. (pékség, tűzoltószertár, színházlátogatások, kiállítások, stb.) Minden tapasztalat, minden élmény, tanulást hordoz magában, s hozzájárul a gyermeki személyiség fejlődéséhez.

Fontosnak tartjuk a gyermekek **mozgáslehetőségeinek** bővítését, testi nevelés minőségének javítását. (sportpálya lehetőségeinek kihasználása, udvari mászókak kihasználása, vízhez szoktatás stb.)

2. Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés

Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartásának érzelmi vezéreltsége.

Elengedhetetlen, hogy a gyermekek az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül.

Mindezzért szükséges, hogy

- a gyermeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások ériék;
- az óvoda alkalmazottai és a gyermek, a gyermekek, valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze;
- az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, éntudatának alakulását, és engedjen teret önkifejező törekvéseinek;
- az óvoda nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól.

A szocializáció szempontjából meghatározó a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása, a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (mint például: az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának), szokás –és normarendszerének megalapozása.

Az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a hazaszeretet és a szülőföldre való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.

A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése modell értékű szerepet tölt be.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében szükség szerint különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.

3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció, különböző formáinak alakítása –beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabálykövetítéssel – az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd – és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a választok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

A személyiségünk alapja **anyanyelvünk**. A megismerési folyamatok, a gondolkodás fejlődése nem képzelhető el nyelvi fejlődés nélkül, amelynek minőségét, ütemét óvodáskorban elsősorban a környezet **beszédkultúrája** határozza meg. Az óvodába érkező gyermekek szókinccse, beszédfejlettsége tükrözi a **családi ház mintáit** és jelentős különbségeket mutat gyermek és gyermek között.

Már az év elején pontos képet próbálunk alkotni a gyermek beszédképességéről, szókinccséről, artikulációjának tisztaságáról és a család beszédmodelljéről, hogy e terület nevelési feladatait, az egyéni fejlesztés lépéseit mielőbb meg tudjuk határozni.

Az intézményünkbe heti rendszerességgel ellátogató logopédus segítségével a kiejtési problémákkal küszködő gyermekek gondjait igyekszünk enyhíteni, illetve megszüntetni. Szükségünk lenne nagyobb óraszámra, a feladatoknak megfelelően, logopédusra.

Az óvodai nevelés a gyermek egyéni érdeklődésére, kíváncsiságára – mint életkori sajátosságra –, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít a gyermeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetéről.

Az értelmi nevelés további feladatai: egyrészt a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, másrészt az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás – alkotóképesség – fejlesztése.

Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

A gyermekeknek életkori szakaszonként és egyéneenként eltérő és változó **testi, lelki, értelmi szükségleteik** vannak. Az óvodában őket körülvevő felnőtteknek meghatározó szerepük van ezen szükségletek kielégítésében

Az **ünnepek** fontosak az óvodánk életében. Hangulatuk segíti az együttérzést, empátiát, örömet.

Minden jeles-, és ünnepnapot hosszabb **előkészület** vezet be, amelyet tevékenységek kísérnek. A hagyományok ápolása közben történő **együttjátás, együttműködés**, tervezgetés örömtelivé, izgalmassá teszi a várakozás időszakát. Maga az ünnep vidám hangulatú, felszabadult **együttlét**.

4. Sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése az intézményben

Kiemelt figyelmet fordítunk a sérült, **sajátos nevelést igénylő**, hátrányos, **halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekre**, hiszen ezek a gyermekek családi körülmények miatt már az óvodáskor elején kicsit hátrányban vannak. Fontos feladatunk náluk, hogy az otthoni **ingerszegény környezetüket kompenzáljuk**, élmény gazdag programokat, szeretetteljes környezetet teremtsünk számukra, hogy felzárkózhassanak a többi gyermek mellé és az iskolába kerüléskor azonos, vagy megközelítőleg azonos feltételekkel kezdhessék el a tanulást.

Óvodánk felvállalja a sajátos nevelési igényű gyermekek integrált együttnevelését a többi gyermekkel egy csoportban.

A sajátos nevelési igényű gyermekek jogai:

- A sajátos nevelési igényű gyermek különleges gondozás keretében, állapotának megfelelő pedagógiai és speciális irányú ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították.
- Amennyiben a gyermek a tankötelezettségét sajátos nevelési igénye miatt nem tudja teljesíteni, attól az évtől, amelyben az ötödik életévét betölti, az óvodai nevelési év első napjától kezdődően a fejlődését biztosító fejlesztő felkészítésben részt vesz./ képzési kötelezettség a tankötelezettség végéig tart./ A képzési kötelezettség meghosszabbításáról a szakértői és rehabilitációs bizottság dönt.

A sajátos nevelésű igényű gyermek szülőinek joga és kötelessége:

A szakértői vélemény eredménye alapján gyermekét a megfelelő nevelési- oktatási intézménybe írassa.

Óvodánkba felvehető gyermekek sérülés mértékét illetően:

- Beszéd fogyatékos, akadályozott beszédfejlődésű gyermek
- Enyhébb fokban hallás, látássérült gyermek
- Enyhe értelmi fogyatékos gyermek
- Enyhe testi fogyatékos gyermek
- Enyhe mértékben halmozottan fogyatékos gyermek

A sérült gyermekek integrált nevelésének feltételei:

- Legfeljebb egy sérült gyermek csoportonként
- Az ép gyermekek szüleinek hozzájárulása
- Az óvodapedagógus önkéntes vállalása, ismereteinek szakirányú kiegészítése.
- A sérülés típusának megfelelő speciális fejlesztést végző pedagógus /logopédus, fejlesztőpedagógus/
- A sérült gyermek teljes személyiségének fejlesztése a speciális fejlesztés mellett.

Az óvodai felvétel kritériuma:

- A szakértői bizottság szakvéleménye
- Az SNI gyermek 1 hónapos próbaidő

A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének céljai a normál pedagógiai célokkal megegyezők, csupán az egyéni állapottól függően térnek el attól. Amennyiben a gyermek a szakvélemény alapján integrálható, a fejlesztéséhez biztosítani kell a szükséges szakembert. A sajátos nevelési igényű gyermekek nyilvántartása TO- 001/2013 számú nyomtatványon történik.

A jó képességű, széles ismeretanyaggal rendelkező kisgyermekek fejlesztését, tehetséggondozását nemcsak a csoportban végzik az óvónők, hanem csoportközi tevékenységeket is biztosítanak számukra.

A tehetség a kiemelkedő teljesítményt jelenti, amiben benne rejlenek a motiváció, a kitartás, a fejlesztés, a lehetőségek kihasználása is. A szakemberek egyöntetűen vallják, hogy ebben az életkorban még csak úgynevezett tehetség ígéretéről lehet beszélni. A legtöbb, amit tehetünk, hogy biztosítjuk a gyermekek számára a lehető leggazdagabb, legsokszínűbb tevékenységrendszerrel, a feltételeket, eszközöket, időt, pedagógiai segítségnyújtást, a differenciált tevékenység végzéshez, a gyermekek szabad tevékenységválasztásához. Az óvodapedagógusok évente két alkalommal, illetve szükség esetén felméri a gyermekek képességeit. Amennyiben az átlagnál fejlettebb képességekkel rendelkezik az adott gyermek egyéni fejlesztési terv alapján történik a továbbfejlesztése. A szülővel történő egyeztetés és egyetértés után kezdődhet meg a gyermek egyéni tehetséggondozása, melyet saját óvodapedagógusa, vagy egyéb speciális szakember végezhet. / Pl. ovifoci-football edző/ Az intézmény lehetőségeihez mérten biztosítja a hely idő és eszköz szükségletet. A fejlesztés dokumentálása a TI-008/2013. és a TO-004/2013. számú nyomtatványon történik.

Ezen a területen intézményünkben két óvónő vett részt továbbképzésen, ahol a hallott ismereteket belső továbbképzés alkalmával továbbadták óvónőinknek, akik szintén tudják az új, korszerűbb módszereket eljárásokat alkalmazni a napi nevelőmunkájuk során.

Óvodánk - a mindenkori anyagi lehetőségeitől függően - biztosítja a gyermekek számára az óvodai élethez szükséges egészséges, szép otthonos óvodai környezetet.

Alapvető tevékenységnek a játékot tekintjük, melyet személyiségük széleskörű fejlesztése céljából sokszínű, változatos tevékenység-rendszerrel egészítünk ki, a gyermeki érdeklődéshez és életkori sajátosságokhoz igazodva.

Lehetőséget teremtünk a sokféle mozgás biztosítására.

A gyermekek értelmi fejlesztését elsősorban érzelmein keresztül fejlesztjük. Személyiség kibontakoztatását, fejlesztését nemcsak spontán, de tudatosan is elősegítjük.

Építünk a családdal való szoros kapcsolatra, a pozitív értékek megerősítésére.

Törekszünk lakóhelyünk értékeinek megismerésére és megbecsülésére.

A gyermeki fogékonyságra, kíváncsiságra, érdeklődésre, nyitottságra építve alakítjuk ki és fejlesztjük a gyermekekben az iskolai élethez szükséges készségeket, képességeket és tulajdonságokat.

Óvodai Program adaptálása:

Nevelőtestületünk évek óta foglalkozott a nevelési folyamat korszerűsítésével, alternatív **programok** és módszerek

- lehetőségeinkhez mérten való- beépítésével, meghonosításával. Az elérhető programok nagy részét az óvónők megismerték, az óvoda vonatkozásaival összevetették.

Helyzetelemzésünkből fakadóan a nevelőtestület átgondolta, összevetette a megismert programokat a helyi sajátosságokkal, az óvoda tárgyi-személyi feltételeivel, az óvodát körülvevő társadalmi közeggel, a gyermek és szülői összetétellel, művelődési viszonyokkal, az óvodásgyermek képességeivel, és a Fábíán Katalin Tevékenységközpontú Óvodai Nevelési Program (Miskolc 1996) adaptálása mellett döntött.

Az adaptált program **konceptiójával, céljával, feladataival** a nevelőtestület egyetért, magáénak vallja; a helyi programban egyénien bontakoztatja ki tartalmi értékeit, elemeit, kifejlesztett nevelési eszközeit.

A program javasolt példaanyaga, feldolgozandó feladata, a helyi **sajátosságok beépítését** lehetővé teszi.

A helyi iskolai program ráépülése biztosított.

"Amit csak hall a gyermek, könnyen elfelejti.

Amit lát is már inkább megjegyzi.

De amiben ő maga is tevékenyen részt vesz,
az bizonyosan bevésődik az emlékezetébe."

(Kodály Zoltán)

III. PEDAGÓGIAI PROGRAMUNK CÉLJA, ÉS FELADATAI

Az óvodai nevelésünk a **gyermek középpontba helyezését** és az óvoda nevelési funkciójának kiteljesítését tekinti alapvető feladatának. A gyermeki személyiséget úgy definiáljuk, mint az egyedi, megismételhetetlen, mással nem helyettesíthető individuum és szociális lény aktivitását. **A gyermek, fejlődő** személyiség, fejlődését genetikai adottságok, a belső fejlődés - az érés - sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg.

Az óvoda **nevelő** intézmény, s mint ilyen, a gyermeki személyiség kibontakoztatására, nevelésére, fejlesztésére törekszik. Tehát nem csupán "megengedi", hogy a gyermek fejlődjön, nem passzívan szemléli ezt a fejlődést, hanem lehetővé teszi, elősegíti azt, tudatosan tervezett, szervezett nevelési helyzetek megteremtésével. Óvodai nevelésünk az óvodás korú gyermekek szociális életképességét (életre nevelését) minden későbbi fejlődés alapjaként kezeli, a pedagógiai célok és feladatok centrumába tudatosan az együttműködési és érintkezési képességek fejlesztését állítja, azaz kooperációra és kommunikációra kívánja képessé tenni óvodáskorban a gyermekeket.

A kooperáció és a kommunikáció az intézmény lehetőségei között valamennyi nevelési helyzetre vonatkozóan a következő konkrét tartalmat foglalja magába:

1. A kooperáció konkrét tartalma:

a társas, közösségi és egyéni élet feltételeinek közös összehangolt erőfeszítésén alapuló újratermelése.

2. A kommunikáció konkrét tartalma:

a közmegegyezésre (a konszenzusra) való törekvés mindazokban a kérdésekben, amelyek az együttélés és együttműködés előkészítését, lebonyolítását, ellenőrzését és értékelését szolgálják.

Az óvoda a pedagógiailag segített, ösztönzött szocializáció minél teljesebb megvalósítására törekszik. A kisgyermeknek ahhoz, hogy boldoguljon meg kell tanulnia beszélni, közlekedni, a környezet adta keretek között tevékenykedni, az eszközöket használni, a társakkal együttműködni, el kell lesnie a mindennapi élet adta szerepeket, magatartásmintákat. Ez akárhogyan is nézzük, komplex életfeladat, a szociális tanulás intenzív formája. Ennek egy részét - eltérő kulturális színvonalon - a családok teljesítik. Az óvoda azonban nem csupán kiegészítő szerepet játszik az elsődleges szocializáció folyamatában, hanem arányos fejlesztését, intenzitásának fokozását, magasabb színvonalra emelését is vállalja, azaz: kiegészíti, kiterjeszti, felerősíti a szociális tanulást.

Óvodai nevelésünk célja:

Az óvodás korú gyermekek társadalmi gyakorlatra való általános felkészítése, amely magában foglalja:

a./ **a teljes gyermeki személyiség fejlesztését** a tevékenységek által és a tevékenységeken keresztül,

b./ **az életre való felkészítést** a tevékenységek által és a tevékenységeken keresztül.

Ez a pedagógiai program - az óvodás gyermek szociális életképessége növelése érdekében - fejlesztő hatásokban gazdag nevelési alaphelyzet megteremtését feltételezi. Valamennyi értelmi képesség különösen a képzelet és a kreativitás - alkotó képesség- fejlődését elősegíti az ösztönző környezet biztosítása, az élethelyzetekben való gyakorlása. A nevelési alaphelyzet mindenképp az adott

nevelési intézményre jellemző tevékenységek, együttműködési formák, kapcsolatok, fejlesztő hatások és fejlődési lehetőségek összefüggő rendszerében és által léteznek.

A nevelés, mint "tudatos értékválasztás" a nevelési helyzetekbe beépített tevékenységek által valósítható meg, hiszen a gyermek állandó tevékenykedés közben fejlődik. A gyermeki megismerés alapja óvodás korban a folyamatos érzékelés, tapasztalás és cselekvés, ezért a nevelési alaphelyzetbe szervesen illeszkedő rendszeres tevékenységeket úgy kell értelmeznünk, mint a pedagógiailag meghatározott szocializáció igazi determinánsait.

Valljuk, hogy a gyereket minden életkori szakaszban orientálni kell valamire, vezetni kell valahová. Mire orientálhat az óvoda? A szélesen értelmezett életfeladatokra. Az óvoda feladata tehát nem a szűken vett iskolai feladatokra való felkészítés. Mi azt állítjuk, hogy az életfeladatokra orientálás az igazi tennivaló. Azt mondjuk, hogy az életre való felkészítés csak valóságos tevékenységek, csak a tevékeny életre alapozott nevelőmunka útján valósítható meg.

A nevelési cél elérésének feltételei:

Programunk kitűzött nevelési célját a gyermek **szükségleteinek, tevékenységeinek és képességeinek** figyelembevételével, a gyermek egyéni adottságaiból kiindulva lehetséges megvalósítani.

III.1. A szükségletek szerepe a nevelési cél elérésében:

A gyermek, **fejlődő** személyiség, ezért a gyermeknek sajátos, **életkoronként, életkori szakaszonként** és **egyénenként** változó testi, lelki szükségletei vannak. A szükségletek kielégítésében, a gyermeki személyiség alakulásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezetnek meghatározó szerepe van. A környezeti hatások közül a **család** szerepe igen jelentős, hiszen a család az első szocializációs szintér, amely a kisgyermeket formálja. A családi hatások a legtöbb esetben nem tudatosan tervezettek, sokkal inkább jellemző rájuk, hogy spontán módon valósítják meg a "társadalomba való bevezetés" feladatait.

Természetesen a különböző kultúrájú családok másként viszonyulnak a gyermekhez, a gyermeknek a családban elfoglalt helyéhez és más-más szerepet szánnak neki a családi életben belül. A nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosságuk megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, nyelvi nevelését, a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét. A migráns gyermekek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosságuk megőrzését, ápolását, erősítését, az interkulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelmét. A családi nevelés mellett az óvodának igen nagy szerepe van (lehet) az elsődleges szocializáció során. Az óvoda nagy előnye a családdal szemben, hogy a családnál tágabb, tagoltabb szocializációs erőteret hozhat létre.

Tudatosan alakítja, építi, kombinálja azokat a nevelő hatásokat, amelyekben az együttműködés és a társas érintkezés elemi formái integráns egységet, szerves, kölcsönös kapcsolatot alkotnak. Az óvoda tehát nem a spontán szocializációnak, hanem a pedagógiailag determinált szocializációnak a színtere, ahol az elemi kooperációs és kommunikációs formák tudatos kibontakoztatása folyik. Az óvodáskorú gyermekek érzelmi állapotát, befolyásolhatóságát nagymértékben az a családi atmoszféra határozza meg, amelyben élnek. Az érzelmi alapigények kielégítése, pl. a biztonságérzet, védettségérzet a feltétele annak, hogy a gyermek a környezete iránt érdeklődést mutasson, kezdeményezzen, más emberekhez is kötődjön. Az óvodapedagógus nagyon eltérő érzelmi kívánalmakkal találkozik. Az óvodában a gyermek egyéni igényeit megértéssel fogadni és empátiakészséget mutatni ugyanúgy hozzátartozik az érzelmi neveléshez, mint a kiegyensúlyozott, harmonikus alaphangulat kialakítása. Az olyan óvodai atmoszféra, amelyik sokoldalú érzelmi kifejezéseket és pozitív élményeket tesz

lehetővé, hozzájárulhat a gyermek boldog alaphangulatának kifejlődéséhez és ezzel együtt a másik megértéséhez. Azok a gyermekek pedig, akik viselkedési nehézségekkel és zavarokkal küzdenek (agresszivitás, gátlás), különösen sok figyelmet és megértő nevelői magatartást igényelnek.

Az érzelmi nevelés feladatai:

- A szeretet és kötődés képességének fejlesztése
- A mások iránti tisztelet, megbecsülés érzésének fejlesztése
- Az élménybefogadás képességének fejlesztése
- Az érzelmek kifejező képességének fejlesztése
- Az ösztönök és az érzelem irányításának fejlesztése
- Az érzelmi zavarok tompítása, leépítése.

A fejlesztés tehát azután kezdődik, miután a gyermek beilleszkedett a csoportba, jól érzi magát, alapvetően derűs, vidám légkör veszi körül, megismerkedett a felnőttekkel és a gyerekekkel, azaz bátran, biztonságosan mozog az őt körülvevő környezetben.

A gyermekek gondozása az óvodai nevelőmunka alapvető feladata; olyan sajátos nevelési feladat, melynek színvonalas megvalósítása nemcsak a gyermek személyiségének fejlesztését alapozza meg, de lehetővé teszi annak a kedvező környezeti hatásnak a kialakulását, ami a gyermek további fejlődéséhez nagymértékben hozzájárul.

Az óvodapedagógus feladatai a gyermeki szükségletek kielégítésében:

- Az egészséges óvodai környezet megteremtése
- A nyugodt, kiegyensúlyozott, szeretetteljes óvodai légkör kialakítása
- A gyermek megfelelő gondozottságának biztosítása
- A gyermek alapvető fizikai szükségleteinek kielégítése.

II.2. A tevékenységek szerepe a nevelési cél elérésében:

A gyermek személyisége és a tevékenysége kölcsönösen egymásra hatva fejlődnek.

2.1 A gyermek tevékenykedő lény.

Személyisége komplex tevékenységek által fejleszthető a leghatékonyabban. A gyermeki tevékenység fogalma összefoglalható az alábbiakban:

- a./ Valamilyen belső szükséglet kielégítésének vagy külső követelmény teljesítésének eszköze
- b./ Képesség-felhasználás, képességfejlesztés eszköze.

2.2 A nevelő hatás belső - a tevékenység tartalmából eredő- feltételei:

- a./ az egyén számára érdekes, a csoport számára fontos, hasznos tevékenység legyen (aminek hasznosságát egyre szélesebb közösség ítélheti meg)
- b./ a célkitűző és a célmegvalósító tevékenység egysége érvényesüljön
- c./ a tevékenység és az eredmény kölcsönös feltételezettsége biztosítva legyen (csak a végigvitt, befejezett tevékenységnek van élményereje)
- d./ a tevékenységrendszer teljessége zavartalan legyen kettős szempontból:
 - elégítse ki a gyermekek akciószükségletét
 - oldja meg az adott gyermekközösség valamennyi feladatát (az önkiszolgálástól a csoportélet kialakításáig - a csoportélet kialakításától a környezet formálásáig).

2.3 A nevelő hatás pedagógiai feltételei:

a./ A tevékenység pedagógiai előkészítése (ráhangolás, tudatosítás, stb.) közös feladata az óvodapedagógusnak, dajkának és az egész óvodai környezetnek.

b./ A tevékenység pedagógiai megszervezése az óvoda dolgozói részéről nagy tapintatot igényel (semmit se végezzünk el a gyermekek helyett, de mindenben segítsünk, amikor arra szükség van a gyermekeknek).

c./ A tevékenység pedagógiai értékelése ugyancsak alapvető feladata az óvodapedagógusnak. A siker, sikertelenség okai, a jól vagy rosszul megválasztott tevékenységi mód, az együttműködés megléte vagy hiánya stb. lehet az értékelés kiinduló alapja.

2.4 A személyiség felfogható az egyénre jellemző tevékenység hierarchiaként:

A gyermekek számára meg kell adni a lehetőséget az önállóan megválasztott belsőből fakadó tevékenységekre. A gyermeki tevékenység szervezésekor szükséges figyelembe venni az óvodás korú gyermekek tevékenységének jellemzőit. Az óvodás korú gyermeket tevékenységi vágy jellemi. Bármilyen mozgás, cselekvés változás felkelti a gyermek figyelmét és utánzásra ösztönzi. A megismerési vágy a kíváncsiság életkori sajátossága az óvodáskorú gyermeknek. A gyermek tevékenysége gyakran változik; minél kisebb a gyermek, annál gyakrabban változtatja tevékenységi formáit. Ennek következtében egy adott tevékenység általában rövid ideig tart és nincs mindig összhangban a kitűzött céllal.

Az óvodapedagógusnak tudnia kell, hogy az életkor és az egyéni adottság nagymértékben meghatározzák a gyermeki tevékenység minőségét és mennyiségét, tehát ezt figyelembe véve segítheti elő a tevékenységek minél szélesebb kibontakoztatását a csoportban. Az óvodás korú gyermek életmegnyilvánulásaiban nem különülnek el élesen a különböző tevékenységek. A gyermek számára a játék lehet munka is és fordítva. A közösségért végzett feladat lehet játék, esetleg a szabadidő kellemes eltöltése.

Az óvodapedagógus feladatai a tevékenységek megszervezésében:

- Biztosítsa minél változatosabb többfajta tevékenység egy időben /párhuzamosan, differenciáltan/ történő gyakorlásához a megfelelő feltételeket (idő, hely, eszközök, ötletek).
- A tevékenységek megszervezésében támaszkodjon a gyermekek tapasztalataira, a gyermekek aktuális élményvilágára.
- Élmények nyújtásával segítse elő a minél sokrétűbb és minél komplexebb tevékenységformák kialakulását az óvodai csoportban.

III.3. A képességek, kompetenciák, szerepe a nevelési cél elérésében

A tevékenységközpontú nevelés olyan képességek, **kompetenciák**, kifejlesztését jelenti, amelyek a társadalomban létező, elképzelhető pozitív tevékenységek gyakorlásához szükségesek. Végső soron minden alkotó, termelő képesség társadalmilag szükségesnek tekinthető. Az egyéni képesség részben öncél, az önmegvalósítás mértéke, részben a társadalmi létezés eszköze, a társadalmi haladás feltétele, forrása. Ezt a kettős meghatározottságot a pedagógiának nem áll módjában megkerülni, a belső arányokon, a tendenciákon azonban lehet módosítani, az önmegvalósítás és a társadalom érdekeit szolgáló tevékenység teljes vagy részleges egybeesését elő lehet segíteni.

A tevékenységsszervezés és a képességfejlesztés, kompetenciafejlesztés kölcsönös kapcsolatban áll egymással:

A nevelés a társadalmilag szükséges egyéni képességek intenzív fejlesztése. Ebben a minőségében egyszerre több részfunkciót teljesít; a nevelés - orientáló tevékenység is,

- tevékenységsszervezés is,

- képességfejlesztés is.

Az első két funkcióval korábban már foglalkoztunk. Most a harmadik részfunkció sajátosságait és teljesítésének feltételeit vizsgáljuk közelebbről.

A lehetséges emberi képességek és tulajdonságok száma szinte végtelen; ezeket képtelenség lenne áttekinteni és külön-külön formálni. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ne lennének a nevelés szempontjából kitüntetett képességosztályok.

A társadalmi és egyéni szempontokból lényeges képességek, kompetenciák két nagy csoportba sorolhatók:

1. Az első csoportba tartoznak a **kooperációs** képességek,
2. A második csoportba tartoznak a **kommunikációs** képességek.

Az együttműködési és érintkezési képességek jellegét, tartalmát, színvonalát, hatékonyságát, stb. mindenekelőtt az alapul szolgáló tevékenység társadalmisága (közhasznú volta, kulturális színvonala, relációgazdagsága, stb.) határozza meg.

Más szóval: korántsem mindegy, hogy miben kooperálunk, hogy miről kommunikálunk.

A tevékenység több szempontból is bázisa a képességfejlesztésnek:

- a tevékenység a kifejlesztett képesség forrása (mivel a képességek tevékenység közben fejlődnek)
- a tevékenység nemcsak forrása, hanem célja is a képességek fejlesztésének (a képesség, meghatározott tevékenységekre való alkalmasság)
- a tevékenység a képességfejlesztés eszköze (az adekvát képességek csak konkrét tevékenységek által formálhatók)
- A tevékenységek a kifejlesztett képességek felhasználásának, kifejtésének színhelye (a képességek csak meghatározott tevékenységekben nyilvánulnak meg).

A képesség és a tevékenység annyira mély és genetikus kapcsolatban áll egymással, hogy csak a reáltevékenységekre alapozott nevelésnek lehet igazi esélye a sikeres képességfejlesztésre, hiszen minden képesség valamilyen tevékenységre való alkalmasság, és a képességek csak tevékenységekben fejlődhetnek ki és nyilvánulhatnak meg. Ez az általános képességekre is érvényes. Nincs olyan általános képesség, amelynek ne valamilyen konkrét tevékenység lett volna az eredeti forrása. A kommunikációra és a kooperációra való képességet a gyermek a kommunikáció és a kooperáció egymással összefüggő folyamatában a kommunikáció és a kooperáció gyakorlása közben és által szerezheti meg.

Ezek, mint említettük, kitüntetett képességosztályok bár nem tartalmazzák az emberi képességek összességét, magukban foglalják azokat a lényegi képességeket, amelyek a tudatos emberi élet folytatásához elsőrendűen szükségesek. Az emberi képességek összessége több emberformáló folyamat, pl. a szocializáció, a művelődés eredményeként jelenik meg. Az előbbieket azonban itt is aktív szerepet töltenek be: szervezik, rendezik, hatékonyabbá teszik, stb. az egyén képességstruktúráját.

Az óvodapedagógus feladatai a képességek fejlesztésében:

- Folyamatosan biztosítsa a gyermekek számára, a képességeik kibontakoztatásához szükséges tevékenységet, gyakorlásának lehetőségeit
- A folyamatos megfigyelés útján alkosson tiszta képet a gyermek meglévő képességeiről. Ennek ismeretében törekedjen a képességek fejlesztésére.
- A kiemelkedő képességű és részképességek fejlődésében elmaradott gyermekre-egyénekre szabott fejlesztési terv alapján gyakoroljon hatást
- Minden gyermek képességét önmagához - a saját lehetőségeihez- viszonyítva igyekezzon fejleszteni.

IV. A TUDATOS FEJLESZTÉS FELTÉTELEI:

Az óvodás korú gyermek fejlesztése a nevelési céloknak megfelelően a nevelési folyamatban valósul meg. A nevelési folyamat a környezettel való állandó és szoros kapcsolatban zajlik. A nevelési folyamatban a gyermek spontán fejlődése, érése és a nevelési céloknak megfelelő tudatos fejlesztése egymást kiegészítve érvényesülnek. A tudatos fejlesztés az óvodapedagógus által irányított, befolyásolt, de nem kizárólagosan tőle függő folyamat. A társadalmi, gazdasági környezet, a helyi lehetőségek, a gyermekcsoport életkora, összetétele, a szülők igényei mind befolyással vannak a fejlesztés tartalmára. A tudatos fejlesztést az objektív és szubjektív feltételek ugyancsak jelentősen befolyásolják.

Az objektív (külső) feltételek, mint az óvoda épülete, berendezései, az óvoda udvara a gyermeket körülvevő környezet adottak. Megfelelő csoportszoba, mosdóhelyiségek és udvar áll a gyermekek rendelkezésére. Az óvónői önállóság kérdéskörébe tartozik, hogy a meglévő adottságokon belül milyen bútorzattal és hogyan alakítják ki az óvoda belső tereit és csoportszobáit. Az objektív feltételek azonban minden óvodában a lehetőségekhez mérten javíthatók. Például nagyon fontos lenne, hogy az óvodák udvarai füvel és kavicssal borított részt egyaránt tartalmazzanak. Ez nemcsak az egészséges életmód feladatainak megvalósítását tenné könnyebbé, hanem kellemesebbé is varázsolná a gyermekek környezetét.

A program megvalósítását szintén elősegítené, ha az óvoda udvarán minél nagyobb egybefüggő játszó és mozgásra alkalmas tereket alakítanának ki.

Ez nagymértékben elősegítené azt a pedagógiai célunkat, hogy a kooperáció és kommunikáció gyakorlása az egész nap folyamán kölcsönösen és akadálytalanul megvalósuljon. Ugyanezt a célt szolgálja a csoportszoba szűk kereteinek kitágítása azáltal, hogy minél nagyobb területen engedjük az óvodásokat mozogni.

A folyosó, a mosdó, az előterek mind-mind alkalmasak arra, hogy játszó és beszélgető helyek legyenek a gyermekek számára. Ugyanakkor támogatjuk, bátorítjuk, lehetővé tesszük az egyik csoportból a másokban történő átjárást, a kisebb és nagyobb gyerekek egymás közötti kommunikációjának és kooperációjának elősegítése érdekében.

A tudatos fejlesztés szubjektív feltételei:

1. Az óvodapedagógus és a gyermek aktív együttműködése

A hangsúly az aktív, kétpólusú együttműködésre kerül. Az aktív nevelés tevékenységközpontú és tevékenységre alapozott nevelés. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a gyermeknek éppúgy lehet véleménye, elképzelése, ötlete, javaslata, mint a felnőttnek. Ezt komolyan kell venni és beépíteni a fejlesztési elképzelésünkbe. A gyermeket ugyanis saját környezete, saját tapasztalatai, élményei befolyásolják, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni a nevelés folyamatában, hanem éppen ellenkezőleg ezekre az élményekre, tapasztalatokra szükséges ráépíteni, megtervezni a gyermeki tevékenységeket. A fejlesztés során abból kell kiindulni, ami a gyermeket körülveszi, foglalkoztatja, és érdekli. Ezzel válik lehetővé a gyermek aktivitásának bekapcsolása a nevelés folyamatába.

2. Az óvodapedagógus modell szerepe:

Az óvodapedagógust kulcsfontosságú szereplőnek tekinti a nevelési folyamatban. A gyermek utánzási hajlamából következően az óvodapedagógusnak kiemelt azonosulást indukáló szerepe van. Óvodáskorban, de későbbi életkorban is a példa a leghatásosabb nevelő erők egyike. Éppen ezért nagyon fontos, hogy mit és hogyan mond a pedagógus, miként viselkedik, hogyan öltözködik, stb. Különösen 3-4 éves korban meghatározó a pedagógus személyisége, hiszen kezdetben a gyermek teljesen kritikátlanul, válogatás nélkül utánoz, kizárólag a szeretett és érzelmileg hozzá közelebb álló felnőtt kedvéért. Sok múlik tehát azon, milyen értékeket preferál az óvodapedagógus, a gyermek környezete és azon belül elsősorban a család. Gyakran előfordulhatnak értékkonfliktusok a család és óvoda között.

Ilyenkor az óvodapedagógusnak rendkívül tapintatosan és kizárólag a gyermek érdekeit figyelembe véve kell közelítenie a megoldás felé. A gyermek már megtanul és magával hoz bizonyos értékeket a családból, melyeket az óvodában is tiszteletben kell tartani.

Az óvónő mintegy átveszi, átvállalja a gyermek óvodai életében az anya szerepét. Az ő biztonságot és harmóniát sugárzó egyénisége feltétlenül hatni fog a gyermeki személyiség fejlődésére. Ezért gondoljuk azt, hogy a gyermek harmonikus fejlesztésének alapkövetelménye abból indul ki, hogy a gyermek-felnőtt kapcsolat alapja és mintája egész gyermekkoron át a gyermek-szülő viszony. Ebben a kapcsolatban kell az óvónőnek napközben mintegy helyettesítenie az anyát. A biztonságérzet egyik biztosítója a testi kapcsolat, az ölelés szorossága. Az óvodában még 6-7 éves korban is igénylik a gyermekek a gyakori simogatást, szeretgetést, ölelést. A gyermek és az óvodapedagógus aktív együttműködése a felnőttől is más fajta beállítódást, viselkedést igényel. El kell fogadni, hogy nemcsak ő irányíthatja a gyermeket, hanem a gyermek is hat rá. Kapcsolatuk aktív és kölcsönös. Ez a pedagógusi magatartás feltételezi az önállóság, rugalmasság, döntési képesség, helyzetfelismerő képesség meglétét. Tudomásul kell vennünk, hogy olyan nevelő képes a gyermeket az életre, az önálló gondolkodásra serkenteni, aki maga is rendelkezik ezekkel a képességekkel.

A tevékenységközpontú programmal dolgozó óvodapedagógusok merészen elengedhetik a fantáziájukat, mert minden a csoportot érintő kérdésben, legyen az napirend, vagy tartalmi kérdés, szervezési probléma vagy az élet adta szituáció nemcsak lehet, de kell is a lehetőségekhez mérten a döntésekbe a gyermekeket bevonni.

3. Az óvónő és a dajka együttműködése

A dajka jelenléte és a szerepe az óvodai nevelésben korábban kevésbé jelentett pedagógiai munkát, sőt azt tapasztaltuk, hogy mintegy kirekesztődtek a dajkák a nevelési folyamatból.

A tevékenységközpontú óvodai program megvalósítása során a dajka munkája az óvodapedagóguséval összehangoltá válik, mert a dajkát a pedagógiai munka közvetlen segítőjének tekintjük. A dajka egyike a gyermeket nevelő felnőttnek, aki éppúgy, mint az óvodapedagógus, magatartásával, teljes lényével, beszédstílusával, öltözködésével hatást gyakorol a kisgyermekre. Ahhoz, hogy a nevelési folyamatban a dajka közvetlenül és tevékenyen részt vehessen, elsősorban arra van szükség, hogy megfelelő szinten tájékoztatva legyen az óvoda és az adott óvodapedagógusok nevelési elképzeléseit, módszereit illetően. Tudnia kell, milyen célok érdekében, hogyan kívánják az óvónők a gyermekcsoport fejlesztését megvalósítani. Ez a tudás, különösen a szakképzett dajkák esetében megsokszorozhatja a felnőttektől kiinduló nevelő hatásokat.

4. A környezetben élők hatásai

Az óvoda mindig adott környezetben működik, ezért valamennyi óvoda esetében lehetnek eltérő és azonos vonzások a környezet feltételeit, lehetőségeit illetően.

Nagyon fontos hatást gyakorolhat az óvoda nevelőmunkájára az, hogy milyenek az óvoda környezetében élő emberek. A helyi nevelési rendszer kialakításának elengedhetetlen feltétele az óvoda környezetében élők véleményének, javaslatainak, kifogásainak vagy dicséretének ismerete. Az óvodai nevelés sohasem lehet tartósan ellentétes az adott környezet elvárásaival. Különösen igaz ez akkor, amikor a szülők egyre inkább kezdik felfedezni, hogy az óvoda tulajdonképpen szolgáltató intézmény, melynek célkitűzéseit a szolgáltatót igénybevevők érdekeinek, elképzeléseinek és szükségleteinek megfelelően kell kialakítani.

Az óvoda alkalmazottai és a gyermekek valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze. Az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, én tudatának alakulását, és engedjen teret önkifejező törekvéseinek. Az óvoda nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az emberek különböznek egymástól. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében szükség szerint különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.

V. A FEJLESZTÉS TARTALMA

Meggyőződésünk, hogy a tevékenységek által nevelődő gyermek felnőve aktív részese lesz saját természeti és társadalmi környezete kialakításának. Éppen ezért a tevékenységközpontú óvodai nevelés tartalma a tevékenységeken keresztül jut érvényre és a nevelési folyamat négyes feladatrendszerén keresztül valósul meg. A négyes feladatrendszer elemeit a nevelés foglalja keretbe: A feladatrendszer elemei a gyakorlatban nem különülnek el egymástól.

A feladatrendszer elemei:

1. **Játék és tanulási tevékenység**
2. **Társas és közösségi tevékenység**
3. **Munkatevékenység**
4. **Szabadidős tevékenység**

A feladatrendszer elemei egymást átszöve érvényesülnek és valamennyien együtt jelentik az óvodáskorú gyermek nevelésének tartalmát. Ezt azért is szükséges hangsúlyozni, mert a gyermek életmegnyilvánulásaiban sohasem különülnek el a különböző tevékenységek, azok komplex módon egymást kiegészítve jelennek meg. Természetes tehát, hogy a feladatrendszer elemei mereven nem választhatók el egymástól, mint ahogy a tevékenységek is összefüggnek egymással. A gyermek számára egy adott tevékenység, mint pl. a sepregetés éppúgy lehet játék és munka is, mint ahogy beletartozhat a közösségi tevékenységek körébe, hiszen másokért, másokkal együttműködve végezheti. Pontosan ez az oka annak, hogy a nevelés tervezésekor nem szedhetjük szét a feladatrendszer elemeit, hanem egységben gondolkodva a tervezett tevékenységekből kiindulva kell a tervezést átgondolnunk. Miután a tanulást a nevelés részének tekintjük, ezért a nevelés és a tanulás tervezésében is a komplex gondolkodásmód, az egymáshoz való kapcsolódás és nem a nevelési területek szétdarabolásának szándéka vezeti gondolatainkat.

1. Játék és tanulási tevékenység:

A **játék** az óvodás korú **gyermek alapvető**, mindennapjait átszövő **tevékenysége**. A játék- szabad képzettársításokat követő szabad játékfolyamat- a kisgyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie. A játék nemcsak azért kitűnő talaja a fejlesztésnek, mert általa szinte észrevétlenül tanul a gyermek, hanem azért is, mert a játékban kiélheti, kipróbálhatja, feldolgozhatja és gyakorolhatja az életben előforduló szituációkat, az őt érő élményeket. Ugyanakkor megoldási módokat kaphat bizonyos élethelyzetekben való viselkedésre, megnyugodhat, kiélheti szorongásait, problémáit és újraélheti kellemes élményeit. A környező világról, sőt a világegyetem egészéről is a játékon keresztül közvetíthetjük a legtöbb ismeretet a kisgyermek felé.

A játék tehát olyan komplex tevékenységforrás, melyet az óvodapedagógusnak tudatosan kell felhasználnia a nevelés folyamatában céljai eléréséhez. Az óvodapedagógus tudatossága természetesen sohasem irányulhat a gyermekre, hiszen kitalált és erőltetett úgynevezett "játékos módszerekkel" nem helyettesíthető a gyermeki tevékenység. A gyermeki tevékenységet - különösen a játékban- nem szabad szűken értelmeznünk. A játéktevékenység tág értelmezése lehetővé teszi, hogy nemcsak a tárgyi, manuális, vagy mozgáshoz kapcsolt tevékenységeket ismerjük el, hanem a „szellemi alkotást" is tevékenységként fogjuk fel a játék során. A gyermek gondolatban megalkotja, kitalálja a játék szereplőit és bármilyen eszközzel vagy tárggyal helyettesíti azokat. Minden gyermeki tevékenység –bele értve a játékot is- felosztható spontán és az óvodapedagógus által irányított tevékenységre. Nagyon fontosnak tartjuk olyan hangulatok, ingerek tárgyi lehetőségek megteremtését, melyeknek hatására a gyermekek spontán játéka, tevékenysége önmagától beindul.

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy nincs szükség a pedagógus által kezdeményezett vagy irányított játéktevékenységre, hiszen köztudott, hogy 3 éves kor táján még kifejezetten igényli a gyermek a felnőttel való együttjátszást. Csupán a helyes arányok megtalálására kívánjuk a figyelmet felhívni.

A nevelési folyamat intenzív képességtermelő jellege ugyanis alapvetően attól függ, hogy milyen szélességben és mélységben képes az óvoda a gyermeki öntevékenység rendszerét kiépíteni. A játékon belül meghatározott eredmény elérését célzó öntevékenység a legfőbb biztosíték arra nézve, hogy az öntevékenység az önfejlődés, az önfejlesztés motívumait, képességeit és készségeit is létrehozza.

Jót és jól játszani - ez a gyermek dolga az óvodában. Az óvodapedagógus feladata megfigyelni a gyermek játékát, felhasználni azt saját nevelési céljai elérése érdekében és szükség esetén, indirekt módon befolyásolni. A játék kicsiben maga az élet; az, amit a kisgyermek fel fog és rekonstruálni képes az őt körülvevő világból. Éppen ezért az életre nevelés is a játékból indul ki és a játék segítségével teljesebbé válik.

Alapelvünk, hogy minél több időt, alkalmat és lehetőséget biztosítsunk a gyermekeknek az elmélyült játékokra. A játéktevékenységhez szükséges **feltételeket, ötleteket, és eszközöket** azonban az óvodapedagógusnak kell **biztosítani**. Külön szót érdemel az **élmények** szerepe a gyermek játékában. Az élmény, legyen az a gyermek **egyéni élménye**, melyet a családból a környezetből hoz az óvoda, vagy legyen az óvodai **társakkal átélt élmény**, rendkívüli jelentőséggel bír az életre való felkészítés folyamatában. A különböző szituációk megteremtése, az **élménynyújtás**, az óvónő tudatos, átgondolt munkáját feltételezi. Indirekt módon így lehet a gyermeki világot befolyásolni. Természetesen a gyermek **spontán élményszerzése** éppen olyan fontos, mint a pedagógus által irányított, megtervezett. A lényeg, hogy a gyermekek **élményeiket tevékenységekben éljék meg**. Általában a gyermek spontán szerzett élményei és tapasztalatai nem kapnak kellő figyelmet. A legjobb esetben meghallgatják a felnőttek ezeket az élményeket, de nem számolnak a továbbiakban vele.

A játék tehát, mint az óvodáskorú gyermek alaptevékenysége olyan lehetőséget jelent az óvodapedagógus számára, amit tudatosan felhasználhat a gyermekek fejlesztése érdekében.

Legfőbb célkitűzéseinket szem előtt tartva olyan tulajdonságok fejlődhetnek ki a gyermekben, a játék folyamatában, ami később a társadalomba való beilleszkedését nagymértékben elősegítheti. Gondoljunk például a társakkal való együttjátszás kialakulására, vagy a játékon belüli önállóságra, a másik gyermek játékának tiszteletben tartására, a kezdeményezőkézség kibontakoztatásának lehetőségeire, vagy olyan tulajdonságok szükségességére, mint a mások mozgósításának képessége vagy az alá-fölérendeltségi viszonyok önkéntes kialakítására egy-egy játéksituációban.

Az óvodapedagógus feladatai a játékkal kapcsolatban:

- Nyugodt légkör biztosítása, az elmélyült játék feltételeinek megteremtése
- A napirenden belül elegendő idő és hely biztosítása a játék számára
- A játékhoz szükséges eszközök folyamatos biztosítása
- Ötletek, lehetőségek, helyzetek teremtése a sokszínű játék kialakulásához
- Az egyéni élményeken túl, közös élményszerzési lehetőségek kihasználása a játék fejlesztése érdekében
- A gyermeki játék önállóságának tiszteletben tartása
- Szükség esetén bekapcsolódás a játékba, együttjátszás a gyermekekkel.

A játék és a tanulás teljes mértékben összekapcsolódik óvodáskorban. A gyermek esetében a tevékenységi vágy ösztönöz a tapasztalatszerzésre, a cselekvésre és közben minden pillanatban újabb és újabb felfedezéseket tesz, azaz tanul a kisgyermek. Játék közben, játékosan szinte észrevétlenül tanul, tehát a játék az óvodai tanulás egyik legfontosabb színtere, de nem kizárólagosan az. A játékon belül a motoros, a szociális és a verbális tanulás összefonódik, komplex formában jelenik

meg. Az óvodai tanulás azonban szélesebb értelmű annál, hogy csupán a játékkal való összefüggésein keresztül értelmezzük.

A nevelési folyamat egésze, azaz valamennyi pillanata alkalmas arra, hogy erőltetés nélkül spontán vagy irányított módon tanuljon a kisgyermek. A tanulás természetesen csupán része a nevelési folyamat egészének. Legfőbb célkitűzésünk, hogy egyszerre, egy időben kevesebbet, de minőségben és használhatóságában mégis több ismeretet kapjanak a gyermekek. **A több érzékszervet igénybe vevő tapasztalás és a sokoldalú cselekedtetés mindennél fontosabb az óvodás korú gyermek fejlődésének szempontjából.** Ezt nem lehet kiváltani, vagy helyettesíteni az egyoldalú intellektuális fejlesztéssel, aminek jelentőségét elismerjük, ám mértéke és hatása alatta marad a tevékenységek általi fejlesztésnek. A közvetlen környezet folyamatos megismerése, az érzékelés és a többoldalú tapasztalatszerzés azért központi kérdése a tanulási folyamatnak, mert szerintünk kevesebbet, de azt **jobban, alaposabban, több oldalról megközelítve** kell a gyerekek számára közvetítenünk és velük együtt átélnünk. Miután a gyermek a világot komplex módon érzékeli, észleli és éli meg, ezért a tanulás során is ebből kívánunk kiindulni. Ez az oka annak, hogy komplex tevékenységek rendszerén keresztül jut el a gyermekhez az, ami számára a világból megismerhető, befogadható ismeretet, tapasztalatot jelent.

Egyáltalán nem mellékes az a szempont sem, hogy azok a tanulási tapasztalatok, melyeket óvodáskorban szereznek a gyermekek, hatással lehetnek az iskolai tanuláshoz való viszonyukra is. Nem mindegy milyen érdekeltség fejlődik ki a gyermekben a tanulással kapcsolatban, hiszen már kialakulnak annak csírái, hogy később örömmel tanul-e a gyermek. Képes lesz-e saját motiváltságból kiinduló erőfeszítésre a tanulás során. **Ennek a belső motiváltságnak a kialakítását kezdjük meg az óvodában.**

A tanulási tevékenység esetén is azt szeretnénk elérni, hogy **örömmel** és **önként** vegyen részt ebben a folyamatban a gyermek, ne csupán külső motiváció (jutalom) készítse erre. A cél az, hogy életkorának és fejlettségének **megfelelő színvonalú feladatok elé állítsuk a gyermeket.** Természetesen minden gyermek esetében képességeinek megfelelő feladatokról van szó.

A követelményeket az egyéni teljesítőképességhez kell mérni. A sikerélmények erősítik a gyermek önbizalmát és bátorságot adnak neki az újabb, nehezebb problémák megoldásához. A sorozatos kudarcok ellentétes hatást váltanak ki. A gyermek bátoralanná, féltőssé, visszahúzódomá válik, alulértékeli önmagát és alatta marad saját teljesítőképességének. Az óvodapedagógus szerepe tehát itt is kiemelkedő abban, hogy milyen feladat elé állítja az egyes gyermekeket, mennyire képes megismerni és fejleszteni a gyermeket egyéni adottságainak figyelembevételével. A program keretjellege biztosítja az óvodapedagógusok számára a gyermek igényeihez, egyéniségéhez, teherbíró képességéhez igazodó tanulási kereteket és formákat. A nevelés egészén belül megvalósuló **tanulás, kezdeményezések, tevékenységek, beszélgetések, tapasztalatszerző séták** stb. formájában egyaránt megoldhatók a napi élet bármely mozzanatában.

Az óvodapedagógus feladatai a tanulással kapcsolatban:

- Értelmi képességek fejlesztése (érezkelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás)
- A gyermek megismerési vágyának, kíváncsiságának sokoldalú érdeklődésének kielégítése
- Lehetőséget kínálni a gyermek számára olyan szituációk átélésére, ahol megismerhetik a felfedezés, a kutatás örömeit
- A gyermekek egyéni érdeklődésének megfelelő tevékenységek biztosítása
- A gyermekek önállóságának, figyelmének, kitartásának, pontosságának, feladattudatának fejlesztése
- Olyan tapasztalatok szerzéséhez nyújtson segítséget a gyermeknek, amelyben saját teljesítőképességét is megismerheti.

2. Társas, közösségi tevékenység

A gyermekkel szemben támasztott két fő követelmény: tanuljon meg másokkal érintkezni és együttműködni.

A kooperációs és kommunikációs képességek pedagógiai szempontból sikeres formálásnak legfontosabb feltétele, hogy a tevékenység - társadalmi és egyéni- értéktartalma és hasznossága nyilvánvaló, felismerhető, tudatosítható, átélhető legyen. Az együttműködési és érintkezési képességek jellegét, tartalmát, színvonalát, hatékonyságát stb. mindenképp az alapul szolgáló tevékenységek társadalmisága (közhasznú volta, kulturális színvonala, relációgazdagsága stb.) határozza meg. Pedagógiai programunk négyes feladatrendszere megfelelő bázist nyújt a kooperációs és kommunikációs képességek kifejlesztéséhez. A társas és közösségi tevékenységek állandó gyakorlás által történő kifejlesztése rendkívüli fontossággal bír a társadalmi gyakorlatra való általános felkészítés, azaz az életre nevelés szempontjából. Pedagógiai programunk a gyakorlat szükségleteiből kiindulva vezeti le a társadalmi követelmények rendszerét. A tulajdonságok, a képességek, a készségek, a szükségletek olyan rendszerét kívánja formálni, amelynek segítségével a gyermekek részvétele a napi életben (társadalmi gyakorlatban) egyszerűbbé, könnyebbé, gyorsabbá válik.

A társadalom élete, a társadalmi gyakorlat pedig jórészt a társas és közösségi kapcsolatok keretén belül zajlik. Nagyon fontos feladat tehát már az óvodában tudatosan törekedni a közösségben zajló folyamatok, a társas kapcsolatok és a közös tevékenység kibontakoztatására. Mindez természetesen nem jelenti az egyén fejlesztésének mellőzését. A jó közösséget mindig egyéniségek alkotják, mégpedig olyanok, akik egyéni akarataikat, ambícióikat, vágyaikat képesek a közösség keretein belül is megvalósítani. Az élet is ilyen. Bizonyos korlátok között kiélhetjük magunkat, azaz nekünk éppen úgy szükséges alkalmazkodnunk másokhoz, ahogyan mások is alkalmazkodnak hozzánk. A cél az, hogy az adott lehetőségek között a legtöbbet legyünk képesek egyéniségünkől kihozni, ezzel is gazdagítva a közösséget. Minden gyermek egyéniség, akinek lehetőséget kell biztosítani személyisége pozitív és széleskörű kifejlődéséhez.

A társas és közösségi kapcsolatok kialakítása a tevékenység bázisára támaszkodva a teljes nevelési folyamatot átfogja. Az óvodai csoport, az óvodai közösség sikeres formálása esetén a társadalom számára igen hasznos **közösségi érzés, közösségi tudat és magatartás** mellett **mások megbecsülése, a közös szokások kialakulása, a hagyományok tiszteletben tartása**, sőt a csoport közvéleménye is kialakul. A csoportban elfogadott normák befolyásolják a gyermekek cselekedeteit. Ha mindehhez még nyitott légkör, demokratikus és szeretetteljes irányítás társul, akkor tág teret nyitunk a gyermekek önállósága, tenni akarása és döntési képességének kibontakoztatása irányában. A nevelőközösség szerepe ebben a folyamatban meghatározó. A nevelőközösség belső tartása, gyermekszeretete, kivívott tekintélye és világos, pontos, tudatos, célirányos nevelő tevékenysége nélkül az elképzelt gyermekközösség kialakítása nem sikerülhet. Az óvodai gyermekközösség kialakítása a tevékenységek rendszerén keresztül valósítható meg. Az óvodában minden tevékenységnek a gyermek egyéni örömein túl a közös élményt is kell erősítenie. A társas kapcsolatok, a közös munka, az együttjátás és a komplex foglalkozások rendszere is az együvé tartozás érzését erősíthetik, ha tudatosan igyekszünk ezt létrehozni. A lényeg, hogy a tevékenykedtetés sokszínű, változatos legyen, és a tevékenykedtetésen legyen a hangsúly. Mindent kipróbálhasson a gyermek, kivételt csak a testi és szellemi épségét veszélyeztető tevékenységek képeznek. A közösségi szokások kialakítása pedig a tevékenységek végzését segítse, a gyermekek cselekedeteit irányítsa. A szokások tegyék lehetővé, hogy az egyik gyerek ne zavarja a másikat a tevékenység végzése közben, a szokásrendszer tegye lehetővé a gyermekek közötti jobb együttműködést, egymás tevékenységére figyelmet, vagy a közös tevékenység során kialakuló viták lerendezését stb. Nem fegyelmezni, hanem tevékenységgel és az ehhez szükséges **hellyel, eszközzel** kell segíteni a gyermekeket abban, hogy minél nagyobb önállóságra tegyenek szert óvodai életük során.

A helyes szociális viselkedés megtanulásának színtere az óvodai csoportközösség. A felnőtt és gyermek között nem a feltétel nélküli szófogadás, hanem a demokratikus partnerviszony kialakítása a

cél. Az óvodapedagógus ugyanúgy vegye figyelembe a gyermek jogos kívánságait és igényeit, mint ahogy a gyermektől is elvárja a szokások, szabályok betartását. A gyermekek egymás közötti és a felnőttel való kapcsolatában egyaránt a szabadságra, a nyíltságra és az őszinteségre kell építeni. A közösség lehetőséget teremt az önálló kapcsolatok kialakítására, a különböző nézőpontok megismerésére, a konfliktusok kezelésére és megoldására. Ezek a folyamatok pedig a másokkal szembeni **tolerancia** kialakulásához vezetnek. A társas és közösségi tevékenységek a nevelőmunka egészét átszövik. Ebben a folyamatban talán a legfontosabb időpont az, amikor a gyermek először ismerkedik az óvodával, az óvodai csoporttal. A megszokottól eltérő környezet, a szülőktől való elszakadás, az új helyzet sokszor nehéz feladat elé állítja a szülőket és az óvodapedagógust egyaránt. Az óvodapedagógus feladata, hogy végtelen türelemmel és szeretettel forduljon az újonnan óvodába kerülő gyermek felé. Adjon elegendő időt a beszoktatásra. Biztosítson fokozatos átmenetet és tegye lehetővé a szülővel együtt történő beszoktatást.

Az óvoda nyitottsága nemcsak a beszoktatás ideje alatt, hanem óvodáskor végéig biztosítsa a szülőknek a nevelőmunkába történő közvetlen betekintést. Ez mindkét fél számára (szülő-óvodapedagógus) megnyugtató és biztonságot jelentő lehetőség, amit a gyermek érdekében kétoldalúan lehet hasznosítani. Az óvodapedagógusnak éppúgy szüksége van a nevelőmunkában a szülőktől érkező információkra, javaslatokra, mint fordítva.

Az óvoda nyitottsága, hagyományok teremtésével, nyilvános, közös programok, ünnepek segítségével tovább növelhető.

Az óvodapedagógus feladatai a társas, közösségi tevékenységgel kapcsolatban:

- Biztonságos, nyugodt, félelemmentes óvodai mindennapok biztosítása, amiben lehetőség kínálkozik a gyermekek közötti, valamint a gyermekek és felnőttek közötti minél gyakoribb kontaktusfelvételre
- A felnőttekkel és a társakkal kapcsolatos viselkedési szokások kialakítása és gyakorlása természetes szituációkban
- A gyermekcsoporton belül az együttműködés, az együttjátzás, együttdolgozás képességének kialakítása és gyakorlása
- A konfliktusok kezelése
- A társakért, a csoportért érzett felelősségérzet alakítása
- A demokratikus szabályok betartásának gyakorlása
- Arra nevelni a gyermekeket, hogy megértést és toleranciát tanúsítsanak a társaik irányában.

3. Munka jellegű tevékenység

Az életre való felkészítés nem nélkülözheti a munka jellegű játékos tevékenység lehetőségeinek kiaknázását. A munka jellegű tevékenység az óvodás gyermek számára örömmel és-szívesen végzett aktív tevékenység, gyakran nem is választható szét a játék és a munkatevékenység. A munka jellegű játékos tevékenység fejlesztő hatását nem vonhatjuk kétségbe. Az értékteremtő munka pedagógiai funkciója nem a szakismeretek gyakoroltatása, hanem a gyermek értékteremtő együttműködési képességeinek fejlesztése. Éppen ez az a terület, ahol az erőfeszítés és az eredmény kapcsolata közvetlenül érzékelhető, belátható, átélhető a gyermek számára. Ez a folytonos visszajelzés a legnagyobb motiváló erő, ösztönző, megerősítő tényező. Nem elsősorban a munka tárgya, hanem megszervezésének módja fejt ki a már említett nevelő - fejlesztő hatást. Itt is érvényes, amit a tevékenységről általánosságban elmondtunk: alapvető követelmény az önállóság, az öntevékenység lehetőségeinek megteremtése.

A különböző munkafajták: önkiszolgálás, naposság, a gyermekek saját személyiségével kapcsolatos munkák, a csoport érdekében elvégzett munkák vagy udvari munka közös vonásaként azt kell kiemelni, hogy mindez tényleges munkavégzést, azaz tevékenykedtetést jelentsen az óvodában. Minden olyan munkát elvégezhetnek a gyerekek, amihez kedvük van és testi épségük veszélyeztetése nélkül képesek azt megvalósítani. A gyermek önkéntességét, nyitottságát, megismerési vágyát, aktivitását, érdeklődését tudatosan igyekezzünk felhasználni nevelési céljaink megvalósítása érdekében. A gyermek éppúgy élvezzi a munka jellegű tevékenységeket, mint a játékot, ha tiltásokkal vagy túl nehéz feladatokkal nem szegjük kedvét.

A munka az életre való felkészítést, a társadalmi gyakorlat megismerését éppúgy szolgálja, mint a személyiség fejlesztését, és ha mindez pozitív élmények átélésének forrása lehet, akkor a gyermekek szívvel, lélekkel fogják végezni.

Az első feladat olyan munkalehetőségek biztosítása, ami a gyermek számára elfogadható. Ezen kívül igen nagy fontosságú, hogy a munkavégzés során biztosítsuk a teljes **önállóságot**. A munka jellegű tevékenység a felkínált lehetőségek közül önállóan választható és sohasem a gyermekre kényszerített feladat legyen. Váljon a csoport számára magától értetődő és természetes dologgá, hogy mindenki dolgozik, amikor szükséges és mindenki a kedvének, egyéniségének, képességének megfelelő munkát végezheti. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a munkavégzés ne időszakonkénti, hanem **rendszeres, folyamatos** tevékenység legyen, ami beépül az óvodai mindennapokba. A munkafajták közül ki kell emelnünk az önkiszolgálást, aminek óvodáskor kezdetétől fogva igen nagy a jelentősége. A gyermekek magukkal kapcsolatban minden teendőt - testápolás, öltözködés, étkezés, környezetük rendben tartása- a lehető legkorábbi időtől kezdve próbáljanak önállóan elvégezni.

Azt felesleges meghatározni, hogy melyek azok az önkiszolgálással kapcsolatos tevékenységek, amelyeket óvodás korban végezhet el a gyermek.

Hagyjuk, hogy a gyerekek saját képességeik szerint, koruktól függetlenül akkor végezzék el az önkiszolgálással kapcsolatos teendőiket, amikor képesek rá, vagy kedvük van hozzá.

A munka megosztása során fontos feladat, hogy a gyerekek meg tanuljanak **önállóan dönteni**, feladataikat egymás között megosztani. Pontosan olyan módon, mint amikor a szerepjáték megkezdése előtt elosztják egymás között a szerepeket. A nagyfokú önállóság és a döntési helyzetek, döntési képességek gyakorlásának lehetőségei együtt szolgálják a gyermekek életre való felkészítését. Községben lehetőség adódik kertet létesíteni, kisállatokat, halakat, növényeket gondozni, gesztenyét vagy más terméseket gyűjteni stb. Lehetőséget adunk, hogy a gyermekek tisztán tartsák saját környezetüket, közösen megjavítsák, megtisztítsák játékaikat, hogy maguk rendezzék be a csoportszobákat, maguk díszítsék fel a termet stb.

A munkára nevelés általános értelemben magában foglalja a termelést, a gazdálkodást is, azaz a valódi értékteremtő képességek fejlesztését. Nekünk az óvodában ennél kevesebbel kell megelégednünk, azonban ez nem jelenti azt, hogy ne tudnánk megismertetni a gyermekeket a munka társadalmi értékével. Az udvari munka az a terület, ahol az értékteremtő képesség tisztán megmutatható. Fontosnak tartjuk óvodánkban az élosarkok kialakítását és az udvari munka megvalósítását, mert a nevelésben játszott szerepén túl a természet, a környezet és az ember kölcsönhatásának megtapasztalására igen nagy lehetőséget nyújt a gyermekcsoport valamennyi

tagjának. Nagyon fontos, hogy a munkavégzéshez elegendő mennyiségben és megfelelő minőségben legyen a gyermekcsoport felszerelve a szükséges eszközökkel, számszámokkal és azok bármikor hozzáférhető módon, szabadon a gyermekek rendelkezésére álljanak.

Az óvodapedagógus feladatai a munka jellegű tevékenységgel kapcsolatban:

- Minden gyermeknek biztosítson lehetőséget arra, hogy önkéntesen, önállóan, kedve és képessége szerint elvégezhesse az önmagával kapcsolatos önkiszolgáló tevékenységet, illetve a társai érdekében végzett munka jellegű tevékenységet.
- Folyamatosan biztosítsa, bővítse a munka jellegű tevékenységhez szükséges, gyermekek számára megfelelő munkaeszközöket.
- A munkaeszközök számára biztosítson olyan helyet, ahol a gyermekek bármikor elérhetik és használhatják a szükséges eszközöket.
- Adjon lehetőséget a gyermekeknek bármilyen őket érdeklő munka jellegű tevékenység elvégzéséhez, még akkor is, ha a gyermek tevékenységi vágya és képességei nincsenek teljesen összhangban.
- Arra törekedjen, hogy minden munka jellegű tevékenység örömet jelentsen a gyermekeknek és teljes önállósággal végezhessék azokat.

4. Szabadidős tevékenység

A szabadidő igazi tartalma: a termékeny idő-felhasználási lehetőségek közötti szabad választás. Ez is öntevékenység, ez is döntés. Különösen a kisgyermek számára az, aki eleinte a felkínált sokfajta tevékenység közül igazából nem, vagy csak nagyon nehezen tud választani. Egyszerre szeretne mindenütt ott lenni, mindennel játszani, mindent megfigyelni. A szabad, autonóm egyéniség által determinált öntevékenység egyenlő a döntéssel. Ennek közelébe kell eljuttatni a gyermeket. Az ilyen döntést ugyanis már nem befolyásolják természeti szükségességek, társadalmi kötelességek. A szabadidős foglalkozásoknak azért kell a saját, semmivel sem helyettesíthető helyüket és szerepüket kivívniuk a nevelési intézményekben, mert másképpen a gyermek sohasem tanulhatja meg, hogyan gazdálkodjon az önmaga számára felszabaduló, rendelkezésre álló idővel. Ebben a tevékenységi szférában sem képzelhető el, hogy a hosszú ideig szorosan irányított gyermek egyszer csak öntörvényei szerint cselekvő önálló egyéniséggé válik.

A kívülről irányított ember, különösen, ha hozzászoktatták tartósan önállóan helyzetéhez, nem lesz képes belülről, önmaga által irányított emberré válni.

Ezeknek a képességeknek a sokrétűsége, elméleti és tapasztalati megalapozottsága, egymást erősítő és kiegészítő jellege az egyike azoknak a nagy horderejű feladatoknak, melyeknek megvalósítását az óvodában lehet elkezdeni. Az óvodában persze sajátosan - az iskolától eltérő módon értelmezzük a szabadidős tevékenységet. Ennek oka elsősorban az, hogy az óvodások egész nap az intézményben tartózkodnak, önállóan és a lehetőségekhez mérten szabadon tevékenykedhetnek. Elsősorban a délutáni időszakban jut idő arra, hogy a gyermekek az óvónők által felkínált lehetőségek közül (pl. festés, rajzolás, zene-tánc, játéktanulás, sakk, társasjáték, filmvetítés, mese-vers, szimbolikus szerepjáték, konstruáló játék stb....) közül szabadon választhassanak. A döntést nehezíti, hogy a szabad választási lehetőség az egyik csoportból a másik csoportba való átlépést is lehetővé teszi. Természetesen nemcsak az épületen belül, hanem azon kívül az udvaron is megvalósítható az a sokfajta választási lehetőség, ami döntésre és természetesen újabb és újabb gyakorlásra készíti a gyermeket. Óvodánk adottságai lehetővé teszik, hogy bent a teremben és kint az udvaron egyszerre és egy időben tevékenykedhetnek a gyerekek, ezt a lehetőséget a szabadidős tevékenységek minél szélesebb skálájának nyújtásával igyekszünk kihasználni. Az óvodások napi életének ilyen formában való szervezésével nemcsak változatos, minden gyermek érdeklődésére igényt tartó keretet teremtünk, hanem a csoportnál nagyobb közösség megismerésére, sőt kialakítására is lehetőséget biztosítunk.

A csoportok elszigeteltségének megszüntetésével kitágítjuk a gyermek élet és mozgásterét, ami maga után vonja a gyermeki önállóság, kezdeményezőkézség és döntési képesség kifejlődését. Ugyanakkor mindezek mellett az egyéni képességek megmutatására, kibontakoztatására is igen hatásos eszköz ez a nevelési mód, hiszen még nagyobb lehetőséget nyújt az azonos érdeklődésű gyermekek kics csoportos foglalkoztatásához.

Az óvodapedagógus feladatai a szabadidős tevékenységek megszervezésében:

- Törekedjen a zárt csoportszoba tereinek kiszélesítésére. Keresse a lehetőséget arra, hogyan biztosíthatna nagyobb mozgás és tevékenységi teret a gyermekeknek.
- A választásra felkínált tevékenységek listáját bővítse, időszakonként gondolja át a változtatások lehetőségét és szükségességét.
- Egyszerű, saját maga és a gyermekek alkotta eszközökkel segítse elő a gyermekek fantáziájának fejlődését.
- Pihenőidőben és a délután folyamán keressen és kínáljon lehetőséget az egyéni képességek fejlesztésére, a differenciált gyakorlásra, a gyermekek egyéni kéréseinek teljesítésére.

VI. A KOMPLEX TEVÉKENYSÉGEK RENDSZERE

A komplex tevékenységek lényege:

- a. Komplex rendszereket, folyamatokat értelmeznek az óvodás gyermek szintjén
- b. A tevékenységeket probléma centrikusság és egy-egy vezető szempont megléte jellemzi
- c. A tevékenységekben tudatosan és tervszerűen integráljuk az adott problémához tartozó ismereteket.

VI.1. A társadalmi érintkezést megalapozó komplex tevékenységek:

1.1 Anyanyelv

Az anyanyelv a legfontosabb eszköze a szociális kapcsolatok kiépítésének és az emberek közötti kommunikációnak. A beszéd és a gondolkodás egymással szoros kapcsolatban áll. Ha tehát az anyanyelvi nevelés feladatait fontosnak tartjuk és a gyermeket nyelvi fejlesztésben részesítjük, nemcsak tisztábban és jobban fog beszélni, hanem a gondolkodása is fejlődik. Az óvodai anyanyelvi nevelés **komplex** folyamat, ami a **nevelési folyamat egészében jelen van**. Minden feladatot, minden tevékenységet áthatva segíti a gyermek önbizalmának kifejlődését, a szociális kapcsolatainak kialakítását és elősegíti a gyermek zökkenőmentes iskolai tanulásának megkezdését. A rossz kifejezőképességgel rendelkező, beszédében gátolt gyermek gondolkodási képességét nem tudja megfelelően használni. Ugyanakkor egy kevésbé intelligens gyermek jó kifejezőképesség birtokában jobb teljesítményt képes felmutatni.

Ezért fordul elő gyakran, hogy a fejletlen beszédképességű gyermeket gyakran teljesítménye alatt értéklik. Minden gyermek beszédét meghatározza az otthoni nyelvi környezet. Az óvoda fejlesztési feladatainak tehát a család, a környezet megismeréséből kell kiindulni és a gyermek egyéni képességeinek megismerésén keresztül kell hatást kifejteni. A fejlesztésnek a gyermek élményeihez kapcsolódva és tapasztalatszerzéssel egybekötve lehet értelme.

Az óvodapedagógusnak arra kell lehetőséget biztosítani, hogy nyugodt légkörben, életszerű helyzetekben minden gyermek beszélhessen arról, ami érdekli, ami foglalkoztatja. Semmiféle türelmetlenség vagy a gyermek korlátozása nem megengedhető az anyanyelvi nevelés során. Az óvoda tevékenységgel gazdag élete, a kellemes, nyugodt légkör alapvetően meghatározza az

anyanyelvi nevelés fejlesztését. Ilyen körülmények között a gyermekek szívesen és gyakran beszélnek. A nap folyamán bármikor adódhat lehetőség a beszélgetésre, de célszerű a hétfői napokon erre külön is tekintettel lenni, hiszen ilyenkor otthonról és a külső környezetből hozott rengeteg élményt és tapasztalatot mondják el a gyermekek.

A környezet példamutató, tiszta és szép beszéde mintát nyújt, ösztönzést ad a kisgyermeknek a beszédre. Különösen fontos, hogy az óvodapedagógus ügyeljen beszédének stílusára, a hanglejtésre, a dinamika, a hangsúly megfelelő alkalmazására.

Beszéde legyen érthető, egyszerű és világos. Figyeljen arra, hogy a gyermekek mindig választ kapjanak kérdéseikre. Ne vegye el a gyermekek kedvét állandó javítással és figyelmeztetéssel a folyamatos beszéd-től. Dicsérje és biztassa a bátorabban beszélő gyermekeket, serkentve őket a beszédre. A gyermekek anyanyelvi fejlettségét folyamatosan kísérje figyelemmel. Figyeljen arra a gyermekekre, amelyek beszédhibával, beszédgátlással, beszédbeli elmaradással küzd. Szükség esetén kérje szakember segítségét.

Az óvodapedagógus feladatai az anyanyelvi nevelés fejlesztésében:

- Beszélgetésre alkalmas nyugodt, kiegyensúlyozott légkör megvalósítása
- A beszédöröm biztosítása: arra nevelni a gyermekeket, hogy bátran nyilatkozzanak meg, mondják el élményeiket
- Lehetőséget teremteni minden gyermeknek a folyamatos beszéd gyakorlására
- Képesé tenni a gyermekeket arra, hogy tudjanak másokat is meghallgatni
- A gyermekek szókincsének folyamatos bővítése
- A beszéd-színvonal emelése olyan formában, hogy a gyermekek képesek legyenek a nyelvi kifejezés eszközeit variálni
- Beszédmegértés fejlesztése
- Beszédtechnika fejlesztése, a helyes kiejtés gyakorlása
- A gyermeki kérdések inspirálása, megválaszolása
- A beszédhibák megfelelő módszerekkel történő javítása.

1.2 A külső világ tevékeny megismerése

Programunk az ismerettartalmak komplex kezelésére a komplex óvodai tevékenységek keretén belül megvalósuló fejlesztésre kívánja a hangsúlyt helyezni. A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb emberi-természeti- tárgyi környezet formái, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését. A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét és védelmét is. A gyermek a környezet megismerése során matematikai tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut a gyermek, és azokat a tevékenységeiben alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat: alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiség szemlélete.

Az óvodapedagógus feladata, hogy lehetővé tegye a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését.

A tapasztalatszerzés lehetőségei:

- utánpótlásos, minta-modellkövető,
- spontán játékos tapasztalatszerzésre, az óvodapedagógus által irányított megfigyelésre épülő tapasztalatszerzés
- gyakorlati problémafelvetés és feladatmegoldás,
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra adott magyarázatok,
- az óvónő által kezdeményezett tevékenységek.

A gyermek már az óvodába kerülés előtt felfigyel a dolgok mennyiségi és minőségi összetevőire. Érdeklődéssel fordul a matematikai információk felé. Az óvodai nevelés építhet ezekre a korai

tapasztalatokra, még akkor is, ha azok pontossága csak a gyermek számára fontos, érzelmileg hangsúlyos helyzetekben megbízható. Fontosnak tarjuk, hogy a kisgyermekkorban a család által nyújtott matematikai ösztönzéseket időben kövesse a tudatosabb óvodai nevelés, a gyermek egyenletes fejlődését biztosító módszerekkel.

Az óvodáskort jellemző fejlődésbeni egyenetlenség, a korai családi fejlesztés eltérései azt sugallják, hogy a matematikai jellegű tapasztalat terén feladatunk:

az iskolai élet megkezdéséhez, alkalmassághoz szükséges tapasztalatok megszerzetése, részképességek, gondolkodási műveletek, szokások elsajátítása. Eligazodás a gyakorlati életben a tevékeny élet megkedveltetése.

A tevékenységek végzése, a folyamatos cselekedtetés rengeteg olyan szituációt hoz felszínre, ahol természetes környezetben folyhat a matematikai jellegű tapasztalatok szerzése. A perceptuális, a motoros, a verbális és a szociális tevékenységek aktív átélése együttesen nyújt lehetőséget a matematikai tapasztalatok és összefüggések megláttatására. A komplex tevékenységek alkalmasak arra, hogy a korábban mozaikszerűen megszerzett benyomásokat rendszerezzük, a megfigyelések, tapasztalatok körét szélesítsük és mélyítsük, a spontán tanultakat rögzítsük.

Bármilyen gyakori is a játékban és egyéb tevékenységekben szerzett, belső érdeklődésből fakadó tanulás, a gyermek negyedik életéve után egyre gyakrabban igényli és képes is kisebb-nagyobb csoportban az óvodapedagógus által irányított formában a mélyebb és sokoldalúbb összefüggések feltárására. Az óvodapedagógus és a társak jelenléte mobilizálja a gyermek tanulási teljesítményét, tudását, viselkedésének és magatartásának tartalékait.

A matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismeretszerzéseknek, szoros kapcsolatban kell lennie az életre neveléssel. A gyermeket körülvevő környező valóság mennyiségi és térbeli viszonyai, formái természetes napi szituációkban megfigyelhetők. Tevékenykedés közben a megismerő képességek (érzékelés, észlelés, megfigyelés, emlékezés, tapasztalás, megértés, problémamegoldás) fejlesztése szinte észrevétlenül megvalósítható. Játék és szabadidőben folyamatosan létrejöhetnek olyan szituációk, melyek alkalmasak matematikai tartalmak közvetítésére akkor, ha az óvodapedagógus képes az adódó lehetőségek felismerésére és kihasználására.

Az óvodapedagógus feladatai a matematikai jellegű tapasztalatszerzés terén:

- Az óvodapedagógus feladata olyan eszközök, és tevékenységek biztosítása, ami felkelti a gyermekek érdeklődését és természetes élethelyzetekben teszi lehetővé számukra matematikai tapasztalatok és ismeretek megszerzését.
- A komplex matematika tevékenységeknek vagy kötetlen kezdeményezéseknek minden esetben támaszkodnia kell a gyermekek ötleteire, igényeire, aktuális élményeire. A matematikai képességek fejlesztését játékosan, játékba építetten szükséges megvalósítani.

VI.2. A társadalmi gyakorlat belső összefüggéseit tükröző komplex tevékenységek

2.1 Természet - társadalom - ember

Ez a komplex tevékenység, mint elnevezéséből is kitűnik, szeretné egységben megmutatni és érzékeltetni azt, ami a valóságban is teljes egységben érzékelhető. Célja az, hogy a gyermeknek segítséget nyújtson ahhoz, hogy a világot megismerje és megértse a maga egészében. A gyermeket körülvevő világ megismerésében a közvetlen megfigyelésre és a tapasztalatszerzésre építünk. **A természet szeretetére kívánjuk nevelni a gyermekeket, természet közeli élettel, a természet, a környezet szeretetének bizonyításával, példát mutatva a gyermek számára, ezáltal is alakítva a környezettudatos magatartást.**

Azt kell benne megerősíteni, hogy mennyire összefügg mindez egymással és milyen nagy az ember felelőssége a természeti és társadalmi környezet megóvása szempontjából. A tapasztalatszerzés mindig a valódi környezetben történik, ezért a komplex tevékenységek legtöbb esetben a szabad természetben vagy az óvoda környezetében, udvarán zajlanak. Legfontosabb feladat megismertetni a gyermeket azzal a természeti környezettel, amelyben él, felhívni a figyelmet annak értékeire és szépségeire. Ez képezi majd az alapját a később kialakuló természetszeretnek. A fák, a virágok, az

apró kis állatok megannyi ismeretet, feladatot jelentenek a kisgyermekeknek. A séták, kirándulások, az óvoda udvarán vagy az élősarokban végzett tevékenységek tanulási, tapasztalási lehetőséget kínálnak a gyermeknek. Komplex tapasztalatszerzési lehetőségekről van szó. Az önálló és csoportos megfigyelések révén értékes tapasztalatokhoz juthat a természetben végbemenő folyamatokról és összefüggésekről.

A kisgyermek azt óvja, védi, ápolja, amit megismer, megszeret, ha látja tevékenysége, keze nyomán változik természeti és társadalmi környezete, alakul az iránt érzett felelőssége.

A külső és belső világ tevékeny megismerésének négy fő területe helyi sajátosságokra építve:

- Külső természeti környezet: természet, levegő, víz, talaj, növények, állatok
- Külső ember alkotta épített környezet: épületek, műemlékek, környezetbarát szokások, hulladékkezelés, vásárlási szokások és takarékoság.
- Belső természeti környezet: belső világunk, egészséges életmód, megfelelő napirend, táplálkozás, mozgás.
- Belső személyes környezet: Mentálhigiéné, önértékelés, énkép.

E négy fő terület szorosan és szétválaszthatatlanul összetartozik, egymásra épülve adja meg a lehetőségét a környezeti nevelés helyszíneinek megválasztására.

A környezeti nevelés színterei:

- Az óvoda belső tere: a csoportszoba és az óvoda egyéb helyiségei. A csoportszobában található természet és élősarok az élő és élettelen kincsek helye, a közös gyűjtemények színtere: növények, állatok, termések, levelek, magok, tollak, kavicsok, kőzetek.
 - munka jellegű tevékenységek: növények gondozása, öntözése, átültetése, szaporítása, csíráztatás, hajtás, egyszerűbb kísérletek végzése, megfigyelések.
 - Az állatok gondozása, megfigyelése óvodán kívül. A tapasztalat szerzésének és a környezet megismerésének a munkavégzéshez szükséges képességek, tulajdonságok alakításának egyik lehetősége. Szocializáció.
- Az óvoda külső tere: Az udvar változatos terepadottságokkal, sokfajta növényvel adjon lehetőséget a megfigyelésre, a szezonális és alkalmi jellegű környezeti feladatok elvégzésére: pl őszi, tavaszi udvarrendezés, takarítás. Fák, bokrok ültetése, gondozása, madáretetés és megfigyelés stb. A környező erdők, mezők, szántók élővilágának megfigyelése, patakok élővilága. Kertek, gyümölcsösök jellegzetességének megfigyelése. Szüret, betakarítási és feldolgozási munkálatok. Ismerkedés gyakorlatban a leggyakoribb tartósítói eljárásokkal. Ismerkedés a gyógynövényekkel, ezek használatával, felhasználásukkal a gyakorlatban. A mesterséges, ember alkotta környezet megismerésére, épületek, létesítmények, múzeumok, műemlékek látogatása, mely egyben lehetőséget is ad a néphagyományok megismerésére és ápolására.

Környezeti nevelésünk feladatai során lehetőség szerint kapcsolatot építünk ki környezetvédő, állatvédő, természetvédő szervezetekkel, lehetőség szerint megismerjük munkájukat, és lehetőségeinkhez képest támogatjuk tevékenységüket.

A környezettudatos magatartás megalapozása az óvodában **takarékosságra** nevelés a villany, víz és egyéb energiahordozók terén, az óvoda dolgozóinak személyes példája alapján. A víz érték, a készlete véges. **A fenntarthatóságra** nevelés az **újra felhasználás** lehetőségeinek kihasználása a hulladékgyűjtés és hasznosítás során. Lehetőség szerint a szelektív hulladékgyűjtés bevezetése.

Fontosnak tartjuk a környezeti nevelésünkben a ZÖLD ÜNNEPEK megtartását.

Környezeti nevelésünk élményanyagának feldolgozása napi szinten jelenik meg gyermekeink játékában, ábrázoló tevékenységében, bábozásában, mese- versenyagunk válogatásában.

Már az óvodában fel lehet és fel kell készíteni a gyermeket arra, hogy társadalomban élünk, ami a közvetlen környezetünkön keresztül hat ránk. A gyermeket demokratikus társadalmi rendben való élésre készítjük fel, amelyben különböző vélemények, értékítéletek lehetnek egymás mellett. Meg lehet éreztetni a gyermekekkel, hogy mindenkinek lehetősége van saját lelkiismeretének megfelelően dönteni. A tolerancia, mások véleményének, érzéseinek és gondolatainak tiszteletben tartása arra

neveli a gyermeket, hogy képes legyen elfogadni másokat. Mindez pedig a társadalomban való harmonikus, kiegyensúlyozott élethez feltétlenül szükséges. Természetesen ide tartozik a mások (idősebbek, felnőttek, társak) tisztelete és szeretete is. A gyermek utánzás alapján tanul, és ha a családjában a nemi szerepek megosztottsága független a sztereotípiáktól, a játékában ez is tükröződni fog. Ilyen pedagógiai légkörben fejlődik a gyermek ítélőképessége és természetes viselkedési formájává válik a más felfogásokkal szembeni tolerancia. Ugyanakkor lehetőséget kap az önálló véleménynyilvánításra, önbizalmának növelésére.

A komplex tevékenység keretén belül egészen odáig mehetünk el, hogy az óvodás gyermek számára megtapasztalható és ez által megérthető társadalmi folyamatok között még a gazdasági kérdések is felszínre kerülhetnek.

Ennek egyik nagyon egyszerű és kézzelfogható példája a tényleges vásárlás a boltban. Nem szükséges tehát elvont, tág fogalmakban gondolkodnunk, hanem a gyermeket körülvevő valós természeti és társadalmi környezetből megismertetni mindazt, ami megérthető és hasznosítható a gyermek számára.

A környezetvédelem vagy a problémák erőszakmentes megoldásának kérdése már az óvodás gyermek szintjén is felvethető és beépíthető a komplex tevékenységek rendszerébe. A természet-társadalom-ember egymástól függő, egymást feltételező, egymást kiegészítő fogalmak rendszere, melynek lényege a kisgyermek szintjén már óvodáskorban is megérthető, megérettethető.

2.1.2 Születéstől-felnőttkorig

A természet- társadalom-ember fogalomkörhöz szorosan kapcsolódnak és a nevelés egészében jelen vannak azok a mozzanatok, amikor a gyermekek újrajátsszák életüket. Újraélik az óvodában mindazt, amit a mindennapokban a családban, az óvodában vagy tágabb környezetükben tapasztalnak, látnak, hallanak. A környezettel való szoros kapcsolat az életfolyamatok újrajátszása nemcsak arra ad lehetőséget a gyermeknek, hogy a benne lévő feszültségek feloldódjanak, hanem elősegíti számára a társadalomba való későbbi bekapcsolódást, szocializálódást. A születéstől-felnőttkorig címmel megfogalmazott komplex foglalkozások magukban foglalják a testápolástól, a közlekedésig, a családtól a helyes viselkedésig mindazt, ami a gyermekeknek támpontot nyújthat a környezetében meglévő szabályok megismeréséhez és gyakorlásához. A szokások elsajátítása, a társadalomban való beilleszkedéshez szükséges magatartásformák kialakítása valósulhat meg játékosan, a gyermek érdeklődésének és igényeinek figyelembevételével.

Az óvodapedagógus feladatai a tevékenységek megszervezésében:

- Olyan feltételek megteremtése, amely lehetővé teszi minél több tapasztalat szerzését a természetben
- Tudatosan törekedjen az óvodapedagógus arra, hogy minél több élményt gyűjtsenek a gyermekek saját természeti és társadalmi környezetükből
- Biztosítani minden eszközt és lehetőséget a gyermekeknek természetben való folyamatos tevékenykedtetéshez
- A tevékenységeket-lehetőség szerint a szabad természetben szervezzük meg
- Biztosítsuk a feltételeit annak, hogy az óvodában élősarok, virágoskert működjék, ha lehetőségünk adott, próbálkozzunk kisállatok tartásával is.
- Segítsük elő a gyermek önálló vélemény alkotását, döntési képességeinek fejlődését a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartás formálás alapozására, alakítására.

2.2.3 Művészeti tevékenységek:

A művészet ismerete, szeretete, esetleg valamely művészeti ág művelése az egyetemes emberi kultúra megismerése már óvodáskorban elkezdődhet. Az esztétikum már nagyon korai életkorban hat a kisgyermekre. Az óvodapedagógus mindennapi feladatai közé tartozik megismertetni a kicsiket a világ szépségeivel. Megcsodálni egy madár énekét, megvizsgálni az őszi falevél színeit, a virágzó fákat vagy egy szép színes mesekönyvet kezünkbe venni ugyanazt az esztétikai élményt jelentheti. Nagyon fontos a művészeti nevelés szempontjából az, hogy esztétikus, egyszerű, átlátható, nyugalmasító környezet vegye körül a gyermeket. A szépen berendezett csoportszoba, az óvoda esztétikussága és harmóniája komoly hatást gyakorol a gyermekre. Nem lehet elégszer elmondani azt sem, hogy egy kellemes benyomást keltő, jó ízlésű óvodapedagógus mennyit tud tenni szinte észrevétlenül, saját példájával a művészeti nevelés érdekében.

A művészet nem más, mint a világ megismerése sajátos nézőpontból, egyéni szűrőn keresztül. Mindez azt jelenti, hogy a művészeti nevelés mindenekelőtt az egyéniség színeinek kibontakoztatását jelenti. Ezért sohasem célszerű sémákat, felnőtt által kigondolt elképzeléseket megvalósíttatni a gyerekekkel. Mindig arra törekedünk, hogy ő maga találja ki és valósítsa meg elképzeléseit, csupán akkor nyújtunk ehhez segítséget, ha azt a gyermek maga kéri és igényli.

A kreativitás az alkotó gondolkodás és cselekvés kialakítása a művészeti tevékenységek legfontosabb feladata. Akinek van fantáziája, vannak ötletei, aki problémák megoldásán dolgozik, aki gondolatait és érzéseit ki tudja fejezni, aki önmagát új, más fajta módon éli meg, az kreatív ember. Az újat alkotás, a változások elindítása, az önálló egyéniség kifejezése szintén a kreatív emberek sajátossága. Az óvodáskorban hihetetlenül nagy lehetőségei vannak a kreatív képességek kibontakoztatásának. Az óvodában a gyermekek kreativitásának megnyilvánulását elsősorban az oldott légkör, a nagy mozgás és szabadságtér, valamint a megfelelő eszközök biztosítása segíti elő. Minél több alkalmat kell adni arra, hogy a gyermekek érzéseiket, gondolataikat, ötleteiket a játékban, az ének-zenében, a szimbolikus szerepjátékban a rajzolásban, stb., kifejezésre juttassák. A tapasztalatszerzés itt is alapvető fontosságú feladat. Minél több eszközzel ismerkednek meg a gyermekek, minél biztosabban kezelik azokat, annál több lehetőségük adódik önmaguk kifejezésére. Az óvodapedagógus felelőssége igen nagy, hiszen a gyermek fogékony mindenre, mindent befogad, minden érdekli, mindent utánoz, mindent válogatás nélkül kedvel. Az óvodapedagógus véleményét - különösen akkor, ha szeretetteljes kapcsolatban van vele- szinte fenntartás nélkül elfogadja. Amit az óvó néni szépnak lát, az neki is tetszeni fog. Ezért fontos, hogy jó ízlésű, művészetet kedvelő ember foglalkozzon a kisgyermekkel.

A művészeti tevékenységek fogalom rendkívül sokrétű, összetett és komplex jellegű.

Ebbe a fogalomkörbe a mese-vers, az ének-zene, a tánc, a játék, a festés, az agyagozás, a rajzolás, éppúgy beletartozik, mint a környezet esztétikája. A művészeti tevékenységek tehát nem egy foglalkozást jelölnek, hanem olyan tevékenységeket, melyeket játékidőben vagy a szabadidőben éppúgy gyakorolhatnak a gyermekek, mint a nap folyamán bármikor. A komplexitás itt nem jelent mást, mint az életben egyébként előforduló jelenségek megörökítését valamilyen formában. Az ősszel lehulló falevelet színezhethetjük, festhetjük, lerajzolhatjuk, énekelhetjük és mesét, verset mondhatunk róla, bábokat készíthetünk belőle. Ez így együtt jelentkezik a valóságban is és ennek kell visszatükröződnie a foglalkozásokon is. Ismételten le kell szögezni azonban, hogy foglalkozásoknak tekintjük a szabad természetben lezajló bármilyen megfigyelést, sétát, tehát foglalkozás alatt nem kell feltétlenül a klasszikus értelemben vett foglalkozásra gondolni.

Mese-vers

Mesélni, mondókázni és verselni minden nap szükséges az óvodában. Nem teszünk különbséget a kezdeményezés vagy az elalvás előtti mese között. Mindkettő fontos a maga helyén és idején. A lényeg csupán az, hogy minden nap meséljünk, mondókázzunk vagy verseljünk valamilyen formában, reggel vagy délután, elalvás előtt vagy délután. A mese-vers kezdeményezések anyaga

változatos legyen, gerincét a magyar népmesekincs megismertetése adja. Teremtünk lehetőséget a gyermekek önálló szöveg és mesemondásához. Segítsük elő, hogy megfelelő eszközökkel el is játszassák a gyermekek a nekik tetsző meséket. A gyakori ismétlést, a mese többszöri feldolgozását kedvelik az óvodások, erre legyünk tekintettel. Kedvelt tevékenysége az óvodásoknak a **szimbolikus szerepjáték**, mely szorosan kapcsolódik a meséléshez, mondókázáshoz, verseléshez. Az irodalmi élmények feldolgozását segítsük elő különböző eszközök, anyagok, ábrázolási lehetőségek biztosításával.

A gyermek saját mesealkotása, annak mozgással- és /vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja.

A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme.

A mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképének kialakítására.

Vizuális tevékenységek (rajzolás, mintázás, kézimunka)

Ezek a tevékenységek a gyermekek kedvencei közé tartoznak. A feladat elsősorban az, hogy biztosítsuk a zavartalan és sokrétű tevékenykedés külső feltételeit. A gyermekek számára megszokott és elérhető helyen mindig álljon rendelkezésre mindenféle anyag és eszköz, amivel a gyermek fantáziájának megfelelően dolgozhat, alkothat. Nagyon célszerű a vizuális tevékenységek és a munka jellegű tevékenységek összehangolása, hiszen a szabad, önálló tevékenykedés gyakran jár együtt viszonylagos rendtelenséggel.

Szokás kérdése, mennyire képesek a gyermekek környezetüket ilyen széles skálájú tevékenységrendszer mellett is rendben tartani. A tevékenységek megszervezéséhez kitűnő pedagógiai alapot adnak az évszakok változásai, a természet szépségei, a gyermek által megérthető világ tárgyai és eseményei. Ugyancsak kitűnően hasznosíthatók a vizuális tevékenységek számára az ünnepek, melyek érzelmileg is közel állnak a gyermekekhez és megmozgatják a fantáziájukat. Ahhoz, hogy kibontakozhasson a gyermekek alkotókedve, teljes önállóság szükséges. Az ötlettől a megvalósításig főként bátorítást, útmutatást és dicséretet várnak a gyermekek. Nem szükséges, sőt káros, ha uniformizáló nevelési módszerekkel elveszjük a gyermek bátorságát az egyéni kifejezőmódoktól. Az óvodában legyen lehetőségük a gyermekeknek arra, hogy bármikor kipróbálhassák képességeiket. Amennyiben megoldható, minden csoportszobában célszerű egy kis sarkot vagy szekrényt biztosítani, ahol az ábrázoláshoz szükséges eszközöket, felszereléseket, anyagokat tárolhatjuk. Nagy hasznát veszik ennek a gyermekek, hiszen például a nagyobbak szerepjátékához bármikor kiegészítő eszközök készülhetnek és a kisebbek is örömmel ismerkednek meg a különböző szerszámokkal.

Ének-zene, énekes játék:

Az óvodai ének-zene nevelésnek jelentős hagyományai vannak. A magyar népdalok, mondókák, gyermekdalok világa ma is élő és felhasználható hagyomány.

Szinte valamennyi ünnepünkhöz kapcsolódik olyan dalanyag, melyet megismertethetünk a gyermekekkel. A néphagyományőrzés mellett a Kodály alkotta módszer is folyamatosan megújulva megtartotta kapcsolatát az életre neveléssel. Az ének-zene és az ehhez kapcsolódó mozgás ugyanúgy az óvodai mindennapok része, mint a napi mesélés vagy séták és kirándulások. Tehát ez a feladat sem korlátozható csupán a tevékenységek időtartamára. Napközben bármikor adódhat lehetőség éneklésre, mondókázásra vagy körjátékok játszására. Az éneklés a zenélés a gyermek mindennapi tevékenységévé válik a felnőtt minta spontán utánzásával. A komplex tevékenységek inkább összefoglalják, elmélyítik a gyermekek ismereteit és alkalmat adnak a képességek fejlesztésére.

Az élményt nyújtó közös éneklés, a körjáték vagy a mondókázás a művészeti és az esztétikai nevelés szempontjából is kitüntetett helyet kap. A Kodály Zoltán útmutatásai alapján Forrai Katalin által kidolgozott óvodai ének-zenei nevelés alapjaira épülő fejlesztés a tevékenységközpontú óvodai nevelésen belül hatékonyan megvalósítható. Ezzel biztosítható a gyermekek ének-zenei kultúrájának megalapozása, a néphagyományőrzés és az ének-zenei nevelés színvonalának megőrzése.

Az ölbéli játékok, a népi gyermekdalok az éneklés, az énekes játékok a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik a zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát.

A zenehallgatási anyag kiválasztásánál az óvodapedagógus figyelembe veszi a nemzetiségi, etnikai, kisebbségi nevelés esetében a gyermekek hovatarozását is.

Az óvodapedagógus feladatai a művészeti tevékenységek megszervezésében:

- Úgy alakítsa ki a gyermekek bevonásával a csoportszobát, hogy ott a különböző tevékenységet kereső gyermekek nyugodtan, kényelmesen dolgozhassanak
- Biztosítson minél több eszközt, időt és helyet a művészeti tevékenységek gyakorlásához, ezzel is ötletet adva a gyermeki fantáziának
- Nyújtson lehetőséget a vizuális és kommunikációs tevékenységek összekapcsolására
- Segítse elő a gyermekek önálló elképzeléseinek megvalósítását
- Adjon lehetőséget a gyermekeknek arra, hogy minél több élményt átélve megvalósíthassák elképzeléseiket
- Az óvodapedagógus a mindennapi mesélés, verselés, mondókázás biztosításakor ügyeljen a gyermekkel való szoros érzelmi kapcsolat, a meghitt légkör megteremtésére.
- Az óvodai ének zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását
- Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességének (az egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.

VI.3. Az egyén társadalmi feladatait tudatosító, képességeit fejlesztő ismeretek, tevékenységek

3.1 Mindennapi testnevelés (mozgás)

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszicho-motoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei. Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltató és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hatnak a kondicionális képességek közül különösen az erő és az állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás és egészséges életmódra nevelés hatásait.

A spontán, a szabad játék keretein belül végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek. Komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének- pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás- fejlődésére.

A spontán- a játékban, azon belül a szabad játékban- megjelenő mozgásos tevékenységeknek az egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés mindennapján az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani.

Törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő kooperatív mozgásos játékok széles körű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására.

Az óvodai nevelésünk lényeges eleme a testi fejlesztés. Az óvodás gyermekek egészséges testi fejlődésének biztosítása nem képzelhető el a rendszeres, játékban gazdag, az egyéni képességeket messzemenően figyelembe vevő, kellő aktivitást és terhelést biztosító mindennapi testnevelés nélkül. Ismert tény, hogy a mozgásöröm és a szellemi fejlődés egymással szoros kapcsolatban áll. A

mozgásfejlesztéshez tehát hozzátartozik, hogy maximálisan biztosítsuk a spontán mozgáslehetőséget, mégpedig az egyéni sajátosságok figyelembevételével. Ajánlatos tehát minden adódó lehetőséget kihasználni a nap folyamán a mozgásra. Rendkívül fontos a szabad levegőn való tartózkodás minél hosszabb idejű biztosítása. A gyermekek napirendjét úgy célszerű összeállítani, hogy azzal elkerüljük az egyoldalú terhelést és lehetőleg felváltva biztosítsuk a mozgást és az üléssel együtt járó tevékenységeket. A mozgás és pihenés egyensúlyának biztosításával sikerülhet a gyermekek egyoldalú igénybevételét elkerülnünk.

Az egészséges életmód szokásainak megalapozását óvodáskorban kell elkezdenünk. A mozgás megszerettetése, a mozgásigény kielégítése az óvodai testi nevelés fontos feladata, amit csak a helyesen megválasztott mozgásanyag változatos gyakoroltatásával érhetünk el. A megfelelő intenzitású, derűs légkörű testmozgás biztosítja a motoros képességek fejlődését, melynek egyre magasabb szintje előfeltétele a bonyolultabb mozgások eredményes végrehajtásának, ezáltal a mozgásműveltség fejlődésének.

A természet erőivel -napfény, levegő, víz - történő edzés kedvező hatását sem szabad figyelmen kívül hagyni, ezért a mindennapi testnevelést lehetőleg a szabadban célszerű tartani. Az intenzív, változatos gyakorláshoz megfelelő helyre és eszközre van szükségünk. A jó eredmény eléréséhez az optimális tárgyi feltétel biztosításán túl azonban az óvodapedagógus és a gyermek aktív együttműködése is elengedhetetlen. A nyugodt, derűs légkörű, játékos, gazdag, kellő intenzitású napi 20-30 perces testmozgás nem csak a kondicionális és koordinációs képességek fejlődését biztosítja, hanem hozzájárul a gyermeki személyiség differenciált fejlesztéséhez, társakra való figyelésre is. A mindennapi testnevelés változatos megvalósítása érdekében hetente 1 alkalommal illetve alkalomszerűen végzünk láb - és tartásjavító játékos mozgásokat melynek forrása a „Mozdulj-Gyógyulj!” láb- és tartásjavító játékos mozgások az óvodában című joggyakorlat (Forrás: Veszprém Körzeti Vadvirág Óvoda). A mindennapi testnevelés hatásának maximális kifejtéséhez szükségesek objektív és szubjektív feltételek.

A mindennapi testnevelés objektív feltételei:

Elsősorban a megfelelő hely biztosításáról kell szólni. Mivel a mozgásos tevékenységeket döntő mértékben a szabadban valósítjuk meg, ezért célszerű füves területen különböző pályákat kialakítani. Ehhez csupán mozgatható kis kapuk szükségesek. Nagyon jó lehetőséget nyújt a különböző mozgások gyakorlására a mesterségesen kialakított domb, ami télen szánkózásra, csúszkálásra, síelésre használható, nyáron viszont gyakorolható itt a gurulás, mászás, kúszás, felfelé történő futás, szökdelés stb. A füves, sík és dombos terület mellett feltétlenül szükséges az aszfaltos, kavicsos terület. A fák között érintő magasságban kifeszített kötélnek a gyerekek. A megfelelő távolságban rögzített mászóak az óvodaudvar fontos kellékei. A megfelelő méretű pancsoló vagy úszómedence a vízzel történő edzésen túl a vízhez szoktatást is elősegítheti. Az úszást és úszásoktatást a szülők támogatásával, szervezeten oldjuk meg. Hosszabb sétát, sőt túrát tehetünk a gyermekekkel a szabadban.

Némi ötletességgel és szakemberek bevonásával tovább fokozható tehát a mindennapi testnevelés hatása. Minden, ami az óvoda udvarán található (fák, bokrok, homokozó, pancsoló medence, játékeszközök, stb.) felhasználhatók a mindennapi testnevelés feladatainak megvalósításához. Ugyanez mondható el az épületen belül szervezett mindennapi testnevelésre is. Mindenkor nagy gondot kell fordítani az alkalmazásra kerülő kézi és tornaszerek, berendezési tárgyak épségére, tisztaságára, valamint arra, hogy könnyen elérhetőek legyenek, megfelelő számban álljanak rendelkezésre. Az eszközök előkészítése az óvodapedagógus, a gyermekcsoport és a dajka aktív együttműködésére ad lehetőséget.

A mindennapos testnevelés szubjektív feltételei:

Az óvodapedagógus személyisége, testi neveléshez való viszonya nagymértékben meghatározza a gyermekcsoportban folyó mindennapi testnevelés eredményességét. A testgyakorlatok mintaszerű végzésével a játékba való aktív bekapcsolódással kedvezően motiválhatja a gyermekeket, építve utánczési hajlamukra, segítve a rendszeres testmozgáshoz való pozitív viszonyuk alakulását. Az örömmel, derűs légkörben, együttesen végzett gyakorlás hozzájárul az egészséges életmód szokásainak megalapozásához is, ezért nagyon lényeges, hogy az óvodapedagógus minden megnyilvánulásán tükröződjön az, hogy szívesen mozog együtt a gyermekekkel és örül a gyermekek mozgásban elért sikereinek. A mindennapi testnevelés tartalmát döntő mértékben a természetes mozgások, gyakorlatok képezik (járások, futások, ugrások, függések, egyensúlygyakorlatok). Ezeket kiegészíti néhány talajtorna elem, valamint a kézi szerekkel végezhető gyakorlatok. Természetesen ide tartoznak a testnevelési játékok is. A lényeg, hogy minden mozgásforma, amit a gyermekek képesek elvégezni, a mindennapi testnevelés keretébe beépíthető. Az óvodapedagógus dönti el, hogy a mindennapi testnevelés idejét egy-egy mozgáscsoport gyakorlásával, esetleg mozgásos játékokkal tölti ki.

A mozgásfejlesztés feladatai:

- Legyen lehetőségük a gyermekeknek saját testük mozgását átélni.
- Sokoldalú mozgástapasztalatokat szerezzenek a gyermekek az alapvető mozgásformák gyakorlása által.
- Folyamatosan fejlődjön a gyermekek mozgása és egyensúlyérzéke.
- A kéz finommozgásainak fejlesztésére nyújtsunk változatos lehetőségeket.
- Segítsük elő a gyermekek harmonikus, összerendezett mozgásának kialakulását.

Az óvodapedagógus feladatai a mindennapi testnevelés megszervezésében:

- Legfontosabb feladat, hogy minden nap adjon lehetőséget a gyermekeknek minél hosszabb időtartamon keresztül a szabad levegőn való tartózkodásra.
- Biztosítsa a gyermekek szabad mozgásgyakorlásának a feltételeit. Adjon ötleteket, irányítsa a gyermekek figyelmét a szabadban és az épületen belül is a legoptimálisabb terhelést biztosító napi mozgáshoz.
- Változatos eszközök és a gyermekek önálló, szabad mozgásának biztosításával tegye lehetővé, hogy a mindennapi testnevelés örömet jelentsen a gyermekek számára.

VII. A NEVELÉS TERVEZÉSE ÉS IDŐKERETEI:

A tevékenységközpontú óvodai nevelés céljának és feladatainak ismeretében a pedagógiai ráhatások rendszerét a gyermekek egyéni adottságaihoz igazodva tervezzük meg. Az óvodapedagógus számára alapvetően fontos feladat a teljes nevelési folyamat tudatos átgondolása még akkor is, ha jelentős mértékben építünk a spontán, gyermeki ötletekre, tapasztalatokra. A tervezésben tudatosan számításba vesszük, hogy az egyes gyermekek fejlődési üteme különböző és a gyermek fejlődését tekintve is különböző szinteken lehet egyik vagy másik képességét illetően. A fejlődés dinamikája tehát egy-egy gyermek esetében a különböző területeken más és más lehet. A nevelés és tanulás tervezése egy tömbben, egymással szoros kölcsönhatásban valósítható meg. A tervezés során mindig a 4-es feladatrendszerből kiindulva tervezzük meg a gyermeki tevékenységeket és ezen keresztül a szükséges fejlesztéseket. A cél és a feladatok ismeretében a fejlesztést hosszú távon, éves, féléves periódusokban gondoljuk át, ám konkrét formában tervezni inkább egy vagy két hetes periódusokban célszerű, hiszen csakis ez esetben nyílnak lehetőségünk a gyermekek spontán ötleteinek és tapasztalatainak begyűjtésére és a nevelőmunkában való felhasználására. A gyermeket foglalkoztató élmények és tapasztalatok éppen olyan részei a nevelésnek, mint az óvodapedagógus által előzetesen átgondolt és megtervezett feladatok. A gyermeki személyiség fejlesztése, az életre való felkészítés feltételezi a gyermek szűkebb és tágabb környezetében megszerzett, átélt élményeinek és tapasztalatainak, ötleteinek, aktuális tevékenységeinek beépítését a nevelőmunka egészébe. Ezért a

tervezés során külön is biztosítani szükséges a gyermeki tapasztalatok előre nem tervezhető tartalmának megjelenítését a tervező és megvalósító munkában. A gyermekek folyamatos megfigyelése, az óvodások élményeinek meghallgatása és közös élmények nyújtása a tervezés előkészítő folyamatához tartozik.

A rövid időszakot átfogó tervezés ugyanakkor lehetővé teszi olyan nevelési alaphelyzet kialakulását, amiben a gyermek és az óvodapedagógus aktív egymásra hatása képes a nevelési, tervezési folyamatot befolyásolni. Alapvetően a tevékenységek megtervezéséből kiindulva a nevelés-tanulás komplex egymásra hatását figyelembe véve szükséges tervezni. A tervezésnél ne az ismeretanyag növelésére, hanem a több alkalommal, sokoldalúan, különböző nézőpontokból való megközelítésre helyezzük a hangsúlyt. Kevesebbet, de azt alaposabban, többoldalú tapasztalatszerzés és tevékenykedtetés segítségével tervezzük meg.

A heti ütemterv megírása egyben a napi vázlatot is megadja az óvónő számára, ezért nem szükséges a külön vázlatírás.

Ennél fontosabb azonban, hogy feljegyzéseket vezessünk a gyermekek fejlődési üteméről, hogy konkrét megfigyelések adjanak alapot az egyéni, differenciált fejlesztés megtervezéséhez. A gyermekek ötleteinek, javaslatainak feljegyzése, összegyűjtése a tevékenységek sokszínűségének megtervezéséhez nyújt segítséget.

1. A fejlesztés módszere

A fejlesztés módszere az egyénre szabott differenciált fejlesztés a csoport keretein belül. A tevékenységközpontú nevelési program megvalósítása leghatékonyabban vegyes csoportban képzelhető el, de az óvodában létrejövő adott lehetőségek döntik el, milyen csoportszervezési formát alkalmaznak. Részben osztott és osztatlan csoportban is megvalósíthatók a kitzűzött nevelési célok és feladatok. Az óvodapedagógus dönti el, hogy adott esetben kötetlen kezdeményezés vagy kötött tevékenység keretein belül kívánja elképzeléseit megvalósítani. A fejlesztés, a tevékenység formáját ne a gyermekek életkora, hanem fejlettségi szintje határozza meg. A gyermek egészséges a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és hetirend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek valamint a gyermek együttműködő képességét feladattudatát fejlesztő növekvő időtartalmú (5-35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg. A gyermekek önállóan, spontán szerzett tapasztalatai nagyon jó kiindulópontot jelentenek az óvodapedagógus számára a tudatos, irányított tapasztalás megszervezéséhez.

A világban eligazodni készülő gyermek felkészítése az életre feltételezi olyan szituációk megélését, ahol szabadon alkothat, dönthet, gondolkodhat, cselekedhet.

A lényeg mindig az legyen, hogy cselekvés közben, cselekvések sorozatában való aktív közreműködéssel érzékeljen, tapasztaljon, tanuljon a gyermek és valódi, a környezetben meglévő problémával foglalkozzon. Az óvoda feladatai közé tartozik a kiemelkedő képességekkel rendelkező gyermekek felismerése és fejlesztése. A szellemi fejlesztés legfőbb célja abban nyilvánul meg, hogy a gyermeket aktivitásra, a problémák meglátására és kifejtésére bátorítsuk és képessé tesszük azok megoldására. Kreatív problémamegoldásra ösztönözzük a gyermeket.

Ennek kialakításához mindenképp az szükséges, hogy az óvodában legyen elegendő idő a tevékenykedésre és a tapasztalatszerzésre.

A nevelőmunka elemzése és értékelése az óvodapedagógus folyamatos feladata, az értékelés tapasztalatai adnak támpontokat a nevelőmunka tervezésének irányvonalairól.

A fejlesztés kerete

- A teljes nevelési folyamat, amely vegyes, részben osztott vagy osztott csoportokon belül a gyermeki tevékenységre, önállóságra, döntési helyzetekre és sokoldalú tapasztalatszerzésre épül.
- A nevelési folyamatba szervesen illeszkedő tanulási folyamat, melynek részei:
 - önálló és irányított tapasztalatszerzés

- komplex tevékenységek rendszere lehet kötetlen és kötött

2. A nevelés időkeretei

A nevelés céltudatos megtervezése során alakítjuk ki a gyermekek óvodai életrendjét, időbeosztását. A heti rend és a napirend az a szervezeti keret, ami biztosítja a gyermek számára a nyugodt, kiegyensúlyozott, kiszámítható óvodai környezet megteremtését.

A gyermek egészséges fejlődéséhez szükséges a mozgásos tevékenységek és a pihenés váltakozó biztosítása. A napirend lehetővé teszi a szabad levegőn való hosszú idejű tartózkodást, a szokásrendszer kialakítását, a gyermeki tevékenységek szabad kibontakozását. **A napirenden belül a legtöbb időt a gyermekek legfontosabb tevékenysége, a játék kapja.** A szabad levegőn való tartózkodás, a gyermekek gondozásával kapcsolatos teendők (étkezés, tisztálkodás, alvás) ugyancsak beilleszthetők a játéktevékenység egész napos folyamatába. Reggel, különösen tavasszal és nyáron a szabad levegőn való tartózkodás természetes része a gyermekek napi életének. A hűvösebb idő beköszöntével is szükséges a szabad levegőn való mindennapi tartózkodás, csupán annak időtartamát csökkentjük.

A napirend biztonságot, támpontot ad és állandóságot jelent a gyermek számára. A napirenden belül rugalmasan figyelembe vehető az egyes tevékenységek időigénye. A napirend ezen kívül annak megfelelően, ahogy az évszakok váltakoznak vagy a gyermeki tevékenységek fejlődése ezt indokoltá teszi, változtatható, módosítható. A napirend a gyermekek nyugodt napi életét biztosítja, figyelembe veszi a fejlődés közben bekövetkezett változásokat. A gyermekek szokásrendszerének kialakításával biztosítjuk a napirenden belül megvalósuló tevékenységek végzésének zavartalanságát.

A napirend általános időkeretei 10,5 órás óvodai nyitva tartás esetén:

- Játék és szabadidős tevékenység
- Étkezés, pihenés
- Öltözködés, tisztálkodási tevékenység
- Komplex tevékenységek

A napirendben az egyes tevékenységekre fordítható idő rugalmasan változtatható a körülmények, az évszakok, a váratlan események stb. hatására.

Heti rend

A heti rend a napirendhez hasonlóan a folyamatosságot, a rendszerességet, a nyugalmat segíti elő az óvodai csoportban és lehetőséget nyújt a szokásrendszer segítségével az óvodások napi életének megszervezéséhez. A heti rend, különösen a nevelési év elején teljesen másképp alakulhat, mint a nevelési év végén. Különösen a beszoktatás idején figyeljünk arra, hogy minél lazább, rugalmasabb és alkalmazkodóbb heti rendet állítsunk össze. A rugalmasság, a helyzethez való alkalmazkodás elősegíti, hogy a heti rend a gyermek életének észrevétlen szabályozója legyen.

A heti rend általános tartalma

H Mindennapi testnevelés Mese-vers	Tevékenységekben megvalósuló folyamatos komplex fejlesztések
K Mindennapi testnevelés Mese-vers	Tevékenységekben megvalósuló folyamatos komplex fejlesztések
Sz Mindennapi testnevelés Mese-vers	Tevékenységekben megvalósuló folyamatos komplex fejlesztések
Cs Mindennapi testnevelés Mese-vers	Tevékenységekben megvalósuló folyamatos komplex fejlesztések
P Mindennapi testnevelés Mese-vers	Tevékenységekben megvalósuló folyamatos komplex fejlesztések

A heti rend kialakítása természetesen az óvodapedagógus feladata, tehát az itt megjelölt heti rend csupán általánosságban és egyetlen lehetséges módon foglalja össze a megvalósítandó feladatokat. Számptalan variációval az adott óvodai csoport és a gyermekek igényeinek, képességeinek figyelembevételével nemcsak a komplex tevékenységek helyei, de az időkeretek is megváltoztathatók.

3. A pedagógiai munka dokumentációi

3.1 Heti, kétheti, tematikus, éves nevelési-tanulási tervkészítés. Az óvodapedagógusok a javasolt példaanyagot (útmutatót) a helyi sajátosságok figyelembevétele mellett- a csoporttervek összeállításánál felhasználják.

3.2 Heti rend és napirend rugalmas összeállítása

3.3 A gyermek fejlődését nyomon követőnek dokumentáció

A gyermekek mérésének, értékelésének alapelveit és a mérési területeket, mely a 20/2012 EMMI rendelet 63. § alapján kerültek meghatározásra. A gyermekek fejlődését nyomon követő dokumentáció a kötelező tanügyi nyilvántartások egyike, mely a következő elemeket tartalmazza:

- a gyermekek anamnézist
- érzelmi, szociális fejlődésének mutatóit
- értelmi fejlődésének mutatóit
- mozgás fejlődésének mutatóit
- a gyermek tevékenységével kapcsolatos egyéb megfigyeléseket
- fejlődését segítő megállapításokat
- fejlődését segítő intézkedéseket
- fejlesztésében elért eredményeket
- a vizsgálatok megállapításait.

Amennyiben a gyermeket szakértői bizottság vizsgálta, a fejlesztést végző pedagógus, fejlődést szolgáló intézkedésre tett javaslatát, a szakértői bizottság felülvizsgálatának megállapításait, a szülők tájékoztatásáról szóló feljegyzéseket.

Óvodában a mérések, értékelések alapja a megfigyelés. Ezen kívül a különböző elemzések, feladatlapok, tesztek megoldásai nyújtanak segítséget az értékelésben. Kevés számszerűsíthető értékről tudunk beszámolni. **A gyermekek óvodába kerülését** követően anamnézist készítenek az óvónők, majd bemeneti méréseket végeznek a fenti területeken. Az életkori sajátosságokat figyelembe véve értékeljük a kapott eredményeket és erre épülnek a további fejlesztési tervek.

Középső csoportban már figyelemtesztet, monotónia túrést, rajzkészség fejlődését is vizsgálunk. Azok a gyermekek, akik betöltötték az 5. életévüket logopédiai fejlesztésben részesülnek, ami nem zárja ki azt, hogy beszédhibájának súlyossága révén, ne kapjon akár 3 évesen is fejlesztést egy-egy gyermek.

A **nagycsoportosok** mérése a következő területekkel egészül ki: téri tájékozódás, szóemlékezet, számemlékezet, probléma megoldás, figyelem teszt, diszlexia előrejelző gyorsteszt.

Segédanyagként használjuk az Óvodáskorú gyermekek fejlettségi szintjének szűrővizsgálata, a felzárkóztatás lehetőségei és gyakorlata című módszertani kiadványt. A tesztek kiértékelésekor egyaránt figyelembe vesszük az életkori és egyéni sajátosságokat.

Az értékelés alapja, hogy a gyermek önmegához képest mennyit fejlődött. Az értékelés a nevelési módszerek egyike és külső szabályozó szerepet tölt be a gyermek személyiségfejlődésében. Az értékelés információt ad arról, hogy a kitűzött célok, milyen mértékben valósultak meg.

Az értékelés funkciója az ösztönzés, motiválás, teljesítmény minősítése, visszajelzés. Az értékelés hozzájárul a különböző magatartásformák, értékek, normák kialakításához, a helyes önismeret, énkép kialakulásához. Az értékelés típusai intézményünkben:

Diagnosztikus: helyzet feltáró, bemeneti mérés, vagy valamilyen diagnózis felállítására szolgál. Pl.: anamnézis felvétele, BTMN megállapítása céljából végzett óvónői vélemény.

Formatív: segítő, fejlesztő értékelés, mely a bemenet és a kimenet között helyezkedik el. Évente két alkalommal végzünk ilyen méréseket, november és május hónapban.

Szummatív: lezáró, minősítő értékelés. pl. óvodai szakvélemény a gyermekek iskolaérettségéről.

Az értékelés és a megfigyelés folyamatosan történik, sok pozitív dicsérrel, kiemeléssel. A gyermekeknek lehetőségük van egymást is értékelni.

A gyermek fejlődésének nyomon követése az óvoda által készített egyedi nyomtatványon történik, valamint a csoportnapló Feljegyzések a gyermekekről, Egyéni fejlesztő programok fejezete tartalmazza.

A szülőket gyermekük fejlődéséről, elért eredményekről fogadó óra keretében tájékoztatjuk november és május hónapokban.

A gyermekek jutalmazásának elvei és formái az óvoda házirendjében is megtalálhatóak.

A gyermekek jutalmazásánál az egyenlő bánásmód elvének figyelembevételével járunk el. A gyermeket tőle elvárhatónál jobb teljesítményéért az intézményben az alábbiak szerint jutalmazni kell. A jutalmazásnál a pedagógus figyelembe veszi a gyermek fejlettségét, fejlődésének ütemét, egyéni képességeit!

A jutalom fajták

a.) Ösztönző

Az ösztönző jutalom a biztatás! Bízunk a gyermekben, hogy a teljesítménye sikeres lesz! A biztatás a tevékenység végzése alatt történik, hogy a megoldásban a gyermek jó úton halad!

b.) Értékelő-minősítő jutalom

Értékelő-minősítő- a tevékenységet követően történik, az elvégzett feladat elismerését jelenti. A jutalmazás, a jó teljesítményt követő visszajelzés! A visszajelzés fajtái pl. dicséret, simogatás, pozitív kiemelés a csoport előtt, büszkeség tábla, megtapsolás, jutalom megbízatás.

3.4 A nevelőmunka tervezése és értékelése

A nevelőmunka tervezését és értékelését a csoportnaplóban (Nevelés-tanulás című fejezet) félévente rögzítik az óvodapedagógusok, melyek alapján az óvodavezető elkészíti az éves beszámolóját az adott nevelési évről.

3.5 A csoportnapló vezetése

A csoportnapló tartalmazza az alábbi adatokat:

- Az óvoda nevét, OM azonosítóját, címét, a napló megnyitásának és lezárásának helyét, időpontját, vezetőjének aláírását, papíralapú nyomtatvány esetén az óvoda körbélyegzőjének lenyomatát, a pedagógiai programjának nevét, megnevezését, csoportösszetételére vonatkozó adatokat ezen belül a fiúk-lányok számát, csoport óvodapedagógusainak nevét, a csoport napirendjét, napirendje szerinti tevékenységek időtartamát és a tevékenységeket hetente ismétlődő közös tevékenységeket tartalmazó heti rendjét napi bontásban csoport életéről feljegyzést,

A fiúk és lányok összesített adatait: nemenkénti bontásban a 3 év alatti gyermekek számát
nemenkénti bontásban a 3-4 évesek számát

nemenkénti bontásban a 4-5 évesek számát
nemenkénti bontásban az 5-6 évesek számát
nemenkénti bontásban a 6-7 évesek számát.

A sajátos nevelési igényű gyermekek számát, azon gyermekek számát, akik bölcsődések voltak, a nevelési évben tankötelessé váló gyermekek nevét.

A nevelési feladatokat, szervezési feladatokat, a tervezett programokat és azok időpontjait a gyermekek neveléséhez szükséges a teljes óvodai életet magában foglaló tevékenységek, foglalkozások keretében az óvoda pedagógiai programjában meghatározott tevékenységi formák tartalmi elemeit, a gyermekekről értékelésekről, nevét és jelét hivatalos csoportlátogatásokat, a látogatás célját, időpontját, a látogató nevét és beosztását, a látogatás szempontrendszerét, az eredményt a nevelési évet.

VIII. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

A fejlődés egy folyamatos változás, amelynek eredményeképpen az ember valamilyen területen magasabb szintre jut el. Az óvodáskori fejlődés több évet átfogó értelmezését tartjuk fontosnak. A gyermeknek "joga van" saját üteme szerint fejlődni. Nincsenek merev számok, hajlíthatatlan kitételek, változtathatatlan kijelentések, megfogalmazások. Mindezeket azért tartjuk fontosnak, mert a gyermek fejlődését befolyásolják:

- ❖ az öröklött anatómiai-fizikai adottságok,
- ❖ a környezet, amelybe beleszületik és él,
- ❖ a nevelés, valamint ennek sajátos családi jellemzői.

Ezért megengedhető az esetleges, időleges, részleges elmaradás, mert az a fontos, hogy a fejlődési szakasz végére az iskolába lépésre "hozza" a gyermek a kívánt szintet a tevékenységek, készségek, képességek, szokások, ismeretek terén.

Sikerkritérium:

- A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget.

A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában az óvodásból iskolássá szocializálódik.

A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevételével mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

- Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki és szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához.

- A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.

- A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciációnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermeknél

- az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama: a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,
- megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,
- a cselekvő, szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek:

- érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni; minden szófajt használ; különböző mondszerkezeteket, mondatfajtákat alkot; tisztán ejti a magán-, és mássalhangzókat azzal, hogy a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek; végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét,
- elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről: tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait;
- ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.
- Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek, kedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőtten és gyermektársaival.

A szociálisan érett gyermek :

- egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni: késleltetni tudja szükségletei kielégítését;
- feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb – szükség szerint kreatív- elvégzésében nyilvánul meg; kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

A kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelési folyamat célja, feladata a gyermeki személyiség harmonikus testi és szociális fejlődésének elősegítése.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettségi szint.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

IX. ÜNNEPEINK, ÜNNEPÉLYEINK, HAGYOMÁNYAINK

Az ünnepléssel, az ünnepekkel a gyermek megtanulja, hogy az ünnepnap más, mint a többi nap, más öltözködés és más viselkedés illik. Az ünneplés lényege sokszor nem is maga az ünnep, hanem az a sok előkészület, ami rengetek **tevékenységre**, ötletekre, önálló elképzelésre ad lehetőséget, melyet kiteljesít maga az ünneplés.

Nemzeti ünnepeink:

- Március 15.
- Október 23.

Az óvodában megjelenő felnőttek világához kapcsolódó ünnepek a gyermekben **érzelmi** benyomásokat keltenek. Az ünnep értelmét később szerzett ismeretek világítják meg. Érezzék, és ne mindenáron értsék, a gyermekek miről van szó. Érezzék magukat jól, legyenek kellemes benyomásaik (zászlós játékok, közös éneklések, verselések, stb.).

Hagyományos ünnepeink:

- Mikulás
- Karácsony
- Húsvét
- Pünkösd

Hagyományos ünnepeink lényege, hogy a gyermek érezze azt, hogy mindennek eljön az ideje, amire minden évben ugyanakkor és ugyanúgy illik készülni. Az **évről-évre visszatérő hagyományok** biztonságot, megnyugtató eligazodást jelentenek a gyermek életében.

Hagyományos szokások:

Népszokást őrző jeles napok cselekményeit meghatározó szokások szabályozzák. Az óvónő annyit vesz át, amivel a gyermek érzelmein át a közösséghez tartozás élettérzését kívánja alapozni.

A falu hagyományait elevenítjük fel óvodásszinten:

- Szüreti multság
- Lakodalmas játékok, szokások,

Az **adventi készülődés** a karácsonyvárást, az ünnepre való ráhangolódást, előkészületet jelent sok-sok tevékenységgel.

A **farsangi** előkészülethez hozzátartozik a télcsúfoló dalok, tréfás mondókák énekelgetése, mondogatása, ami a farsangon folytatódik. A farsang a tél elűzését, a tavasz várását jelképezi. A gyermekek farsang napján saját, illetve a szülők segítségével készített jelmezeket magukra öltik, "mulatnak".

Anyák napja nyilvános ünnep. Az anya, nagymama köszöntésére a gyermekek érzelm teli aktivitással készülnek. Az óvónő az érzelmi kötődés mélyítését, az ajándékkészítés segítségét és az örömteli együttlétet szorgalmazza.

Madarak és fák napja: A gyermek érzelmein át ismerkedik az élővilággal, a madarakkal, a fákkal, a földdel. A közös erdei kirándulás a környezet, a természet megszerettetésén, a közösen átélt élményeken túl a környezet védelmezőivé is válnak.

Gyermeknap az óvoda valamennyi gyermekének közös ünnepe - vidám programokkal, eseményekkel színesítve (óvónők műsora, bábjátéka, éneklése, stb.).

Évzáró: óvodához való érzelmi kötődés, társaktól való elköszönés ünnepélyessé tétele (nyilvános).

Falunap: A falu közösségét összekovácsoló programsorozat, melynek az óvodások is aktív résztvevői (sportprogramok, versenyjátékok közösen a szülőkkel).

Csoportszokások:

Születésnap köszöntése a gyermek számára várva várt esemény. Az ünnepelt gyermek központba kerül, társai rá figyelnek, őt köszöntik.

Évszakokat kísérő jeles napok

(Luca nap, újévi köszöntés, komatál, Mackó nap, tavaszébredtő napok, meleg hozó napok, stb.)

Szülők és az óvoda közös programjai

Közös kirándulások az ismeretszerzésen túl a magatartási formák kialakítását segítik. A közös együttlétek érzelmi többletet jelentenek gyermeknek, felnőttek egyaránt.

Kismesterségek bemutatása, gyakorlása természetes anyagok közelsége és a velük való tevékenykedés sajátos élményt és érzelmi többletet jelent a gyermeknek.

Régi gyermekjátékok készítése: A szülőktől, nagyszülőktől elerett technikák, fogásmódok ösztönzően hatnak. A gyermek tevékenységének, alkotó munkájának eredményei a személyiségének fejlődését tükrözi. Ezen túl kapcsolaterősítés a nagyszülőkkel a falu idősebb korosztályával.

Tájmegismerő kirándulások, ismeretszerzések: A környező valósággal való ismerkedés során a gyermekek tapasztalatokat szereznek az őket körülvevő világról, jelenségekről. A kirándulások célja, a szülőföld szépségének megláttatása, megszerettetése.

Falu nevezetességeinek megtekintése a szűkebb lakókörnyezethez való érzelmi viszonyulás alapozása, a közvetlen környezethez való kötődést segíti elő. (Kerektemplom, kőgát, Tasner szülőház, kultúrház kertjében fellelhető régészeti leletek, templomok, stb.)

Környező városokban lévő **kulturális programok**, múzeumlátogatások, nevezetességek megtekintése. Élmény-nyújtás, ismeretszerzés, közlekedési jártasság, viselkedési formák alakítása, hátrányok enyhítése.

Szülők munkahelyének meglátogatása: (posta, bolt, fodrász, asztalos, autószerelő, juhász, méhész, stb.)

„**Szülők Akadémiája**” programsorozat, melyet évente több alkalommal rendezünk meg szakemberek bevonásával. Az előadások témája a szülői igényeknek megfelelően változó.

Családi nap szervezése évente egy alkalommal.

X. ÓVODÁNK KAPCSOLATAI

Családdal

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig magukban foglalják azokat a lehetőségeket, amelyeket az óvoda, illetve a család teremt meg. Az óvodapedagógus figyelembe veszi a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés során érvényesíti az intervenciós gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Kapcsolatunk a családdal az **óvodai életbe való beilleszkedés** segítése érdekében: családlátogatás, szülői értekezletek, egyéni beszélgetések, fogadóórák, nyílt napok, közös ünnepek, közös kirándulások, kreatív délutánok. Nevelési területekbe való besegítés: állat-növénygondozás megfigyelése házaknál, népi kismesterségek bemutatása.

A gyermek nevelése döntően a család feladata. Az óvodában kiegészítjük, felerősítjük a szociális tanulást.

Az óvoda és a család kapcsolatában **legfontosabb kapocs a gyermek**, az ő érdeke határozza meg az együttműködés formáit és tartalmát. Feladatunknak tartjuk a családok megismerését, nevelési szokásaik előítélet-mentes feltárását. A **beszoktatási** idő hosszúságát és módját (anyával, apával, nagyszülővel) az egyéni szükségletekhez, igényekhez igazítjuk.

A **napi találkozásokon** a gyermekekkel, a neveléssel és az aktuális feladatokkal kapcsolatos legfontosabb halaszthatatlan információkat beszéljük meg. Az egyes gyermekekkel kapcsolatos (testi, érzelmi, értelmi és szociális fejlődés jellemzőire mutató) megbeszélésekre bármelyik fél **igénye alapján** teremtünk alkalmat.

A szülőknek a nevelési év során - egyeztetett időpontban- bármikor lehetőséget biztosítunk arra, hogy **gyermekük** óvodai tevékenységét, magatartását **megfigyelhessék, nyomon követhessék gyermekük fejlődését.**

A szülő kérésére az óvoda tájékoztatót készít a gyermek óvodai fejlődéséről és javaslatot tesz a gyermek további fejlődéséhez szükséges intézkedéshez.

Hagyománnyá váltak a **szülőkkel való közös programjaink** (kirándulás, barkácsolás, ünnepek előtti kreatív délután, stb.), amelyek a szülők óvodához való kötődését segítik. Kapcsolatunkban arra törekszünk, hogy hagyományainkat, szokásainkat segítsék, támogassák, nevelési elképzeléseinket kicseréljük.

A megelőző **családlátogatás** célja, hogy az óvónő bemutatkozzon, megismerje a családot, főleg a gyermeket, aki a csoportjába kerül. A gyermek biztonságérzetének megalapozása érdekében nem maradhat el.

A **szülői értekezleteken** a csoporttal kapcsolatos információk cserélődnek ki.

Intézményünkben a **Szülői Szervezet** képviseli a családok érdekeit. Működésüket, jogaik érvényesítését a törvényeknek megfelelően biztosítjuk.

Szülői kezdeményezésre, szülői szervezéssel zajló egyéb programok:

- ❖ csoport kirándulások
- ❖ színházlátogatások
- ❖ úszásoktatás

Iskolával

A gyermeket arra készítjük fel, hogy boldoguljon az őt körülvevő társadalmi környezetben, melynek része az iskola is. Iskolával való kapcsolat, a gyermekek érdekében a nevelőmunka összehangolását, együttműködését, a zavartalan átmenetet teremti meg.

Az iskolával a rendszeres szakmai kapcsolat erősítésére törekszünk. **Átmenet megkönnyítésére** óvodás gyermekek és óvónők iskolai látogatása az 1. osztályos tanítási órákon és a tanítónők látogatása az óvodában a gyermekek megismerése céljából.

Tájékoztatás az óvodás szülőknek beiskolázás előtt, **a gyermekük fejlettségéről.**

Közös színházlátogatások (Veszprém Bábszínház), közös ünnepek (Tasner napokon való részvétel, Mikulásműsor, zeneiskolások hangversenye, bábszakkörösök bábműsora, Ovi foci, Ovi suli stb.). A kapcsolattartás a **folyamatos együttműködés és kölcsönösség** alapján kell hogy álljon. A konkrét feladatokat az együttműködési tervben határozzuk meg.

Fenntartóval

Az **óvoda** szakmai és munkáltatói önállósággal rendelkezik. Gazdálkodási feladatait a Polgármesteri Hivatal látja el, bér gazdálkodó a Képviselőtestület.

A program megvalósítása **nagymértékben függ a fenntartótól**, hiszen a nevelés feltételeinek biztosítását ő vállalja magára. Ezért a reális **tájékoztatás és tájékozódás** az óvoda feladatairól, eredményeiről, a folyamatos együttműködés nélkülözhetetlen.

Szakszolgálatokkal

- ❖ A **Veszprém Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Várpalotai Tagintézménye** a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlesztése érdekében (Fejlesztőfoglalkozások, iskolaérettségi vizsgálat, gyógypedagógiai, logopédiai, pszichológiai tanácsadás, stb.).
- ❖ **Logopédus** heti rendszerességgel végez beszédjavítást, diszlexia szűrést, fejlesztést.
- ❖ **Gyermekorvos, fogorvos, védőnő:** Külön SZMSZ-ben rögzített megállapodás alapján a gyermekek rendszeres egészségügyi felügyeletét látja el.
- ❖ **Gyermekjóléti Szolgálat:** az SZMSZ-ben -az együttműködési megállapodás szerint- a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzését, valamint a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok eredményesebb ellátását segíti.
- ❖ **Közép-dunántúli- Regionális Pedagógiai Intézet** szaktanácsadói, illetve továbbképzési lehetőségekkel, közös tanácskozásokkal, szakmai programokkal erősíti együttműködésünket.

Közművelődési intézményekkel

Községi **könyvtár, művelődési ház** alkalmankénti programjai, környező városokban - Veszprém, Várpalota- **múzeum, színházlátogatás** a nevelési folyamatba beépülve segítik a fejlesztést.

Az óvoda és a közművelődési intézmények együttműködése kitérít a családi és az óvodai tapasztalatok, élmények körét. Az óvoda a kapcsolatokat a nevelési céloknak, feladatoknak alárendelve kezdeményezi, tervezi és szervezi meg.

Egyházakkal

Az óvoda a kötelező nevelési időn kívül - a szülők igényeinek megfelelően- megszervezi az óvodában, a hitoktatást s ehhez biztosítja a szükséges feltételeket.

Egyéb kapcsolatok

- ❖ Várpalota és környéke **óvodavezetőivel** a vezetői feladatok közös áttekintése, élő kapcsolat fenntartása, tapasztalatszerzés.
- ❖ Helyi **nyugdíjasklub:** Idős emberekkel való kapcsolattartás.
- ❖ **Úszoda Balatonfűzfő:** Úszásoktatásban középső és nagycsoportos korú gyermekek vesznek részt, melynek költségét részben pályázati összegből, részben a szülők támogatásából fedezzük.

- ❖ Segítők: A községben fellelhető **vállalkozók** anyagi és egyéb segítséget, támogatást nyújtanak óvodánkunknak (ünnepek méltóbb megünneplése, játékbővítés, ismeretszerzés, stb.).
- ❖ Helyi civil szervezetek

XI. AZ ÓVODA GYERMEKVÉDELMI FELADATAI

A gyermekvédelmi feladatokat megbízott gyermekvédelmi felelős látja el.

A gyermekvédelmi megbízott feladatai:

- Munkáját az esélyegyenlőségi szabályzatban megfogalmazott feladatoknak, céloknak megfelelően végzi
- Nevelési évre lebontva, az esélyegyenlőség és egyenlő bánásmód biztosítása érdekében végzi, irányítja, nyomon követi, segíti, ellenőrzi a gyermekek, a szülők, az óvodapedagógusok jogainak, kötelességeinek érvényesülését.
- A nevelési év elején felméri az óvodás gyermekek családi helyzetét, szociális hátrányát, veszélyeztetettségét és ennek megfelelően éves munkatervet készít.
- A gyermekvédelmi megbízott nyomon követi a HHH gyermekek fejlődését, segíti az óvodapedagógussal közösen a megfelelő szakemberhez irányítani a szülőt és a gyermeket probléma esetén.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetén szükség szerint különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel.
- Munkájában a prevenciót tartja elsődleges szempontnak.
- Kapcsolatot tart az Iskola gyermekvédelmi felelősével, védőnővel, Gyermekjóléti Szolgálattal valamint a Jegyzővel

A nevelőtestület minden tagja nagy hangsúlyt fektet az óvodai élet minden területén a differenciált bánásmódra, a migráns gyermekek zökkenőmentes beilleszkedésére, felzárkóztatására, valamint arra, hogy minden gyermek a legoptimálisabb fejlettséget érje el az óvodáskor végére.

XII. EGÉSZSÉGFEJLESZTÉSI TERV

1. A prevenció növelése az egészségügyi, szociális és oktatási alapellátás területén:

”Az egészség, mint érték „szemlélet kialakítása.

- A csoporttervekben kiemelt feladat az egészséges életmód kialakítása, az egészséges szemléletmód fejlesztése, mind az óvónők, a szülők és a gyermekek körében egyaránt.
- A családok életmódját ismerve azt tapasztaljuk, hogy egyre mozgásszegényebb életmódot folytatnak, mely sajnos példaként szolgál a gyermekek számára.
- A szemléletformálás során fontosnak tartjuk a nyitottságot, a szülőkkel való szoros együttműködést, fontosnak tartjuk, hogy a szülők megismerjék az óvoda munkáját, az óvónők pedig a szülők nevelési elveit, szokásait.
- Nyílt napokon való részvételi lehetőség biztosítása a szülők számára.
- A szülői értekezleteken az óvónők nagy hangsúlyt fektetnek a szemlélet formálására.
- Szülők Akadémiája előadássorozat keretein belül olyan témákat választottunk,
 - melyek hozzájárulnak a szülők szemléletformálásához.
 - Foglalkozunk az helytelen táplálkozás és a magatartás összefüggéseivel, a rendszeres testmozgás fontosságával, lelki egészségvédelemmel.
- A csoportok faliújságára rendszeresen kerülnek az egészséges életmóddal kapcsolatos cikkek, információk, fényképek.
- Az óvodapedagógusok önképzése során rendszeresen közreadjuk az egészségneveléssel kapcsolatos cikkeket, szakirodalmat.
- Az elmúlt évek során pályáztunk és nyertünk, mozgásfejlesztő eszközöket, melyekkel bővítettük a mozgásfejlesztő játékok körét.

A TÁMOP Óvodafejlesztési pályázat hozadékaként az óvoda belső udvarára ütécscillapító burkolat került. Így lehetőségük van a gyermekeknek hűvösebb időben is a sáros udvart elkerülve, a szabad levegőn mozogni. Jó időben torna - foglalkozásoknak, körjátékoknak és egyéb udvari játéknak ad helyet ez a terület.

- Az önkormányzat tulajdonában lévő IKSZT épületének egyik terme ad otthont az óvodás gyermekek tornatermi foglalkozásainak.
- Tudatosan bővítjük mozgásfejlesztő eszközeink számát, minőségét.
- Lehetőséget biztosítunk minden évben a gyermekeknek úszásoktatáson való részvételekre.
- Heti rendszerességgel néptáncon vesznek részt az érdeklődő gyermekek, mellyel elősegítjük a mozgáskultúra kialakulását, testtátás javítását.
- „ Mozdulj, gyógyulj!” láb és tartásjavító mozgásos játékok az óvodában címmel átvett jó gyakorlatot valósítunk meg heti rendszerességgel. Ezzel is elősegítjük az egészséges

életmódra nevelést, az egészség, mint egyik legfőbb értékünk védelmét.

2. Célzott lakossági szűrővizsgálatok folyamatos működtetése és kiterjesztése- káros szenvedélyek elleni küzdelem.

- A gyermekek és a szülők figyelmének ráirányítása a gyermekek által elszenvedett passzív dohányzás ártalmaira/beszélgetések, cikkek, példamutatás segítségével.
- Figyelem felkeltése a szűrővizsgálatokon való részvétel fontosságára. Plakátok elhelyezése
- Óvodás gyermekeink rendszeres orvosi szűrővizsgálaton vesznek részt.
- Védőnővel rendszeres kapcsolattartás az egészség megóvása érdekében.
- A gyermekek minden év január, februárjában fogápolási tájékoztatón vesznek részt.
- Fokozottan odafigyelünk, hogy csak egészséges kisgyermek vegye igénybe az óvodai
 - ellátást, ezáltal is elkerülve a járványok megelőzését, terjedését.

3. Az egészséges életmódra nevelés, oktatás és tudatformálás erősítése-egészségfejlesztés

4. Az egészséges élethez szükséges mozgáskultúra fejlesztése

- Mozgásos játékok a szabadban: napi rendszeres levegőn tartózkodás, játékok szervezése: udvaron, séták, kirándulások alkalmával.
- Meztlábás torna szervezése heti rendszerességgel a csoportokban. Nyáron a szabadban rendszeresen meztlábás játékok játszása
Következő évek feladatai között szerepel az udvar folyamatos felújítása / zöld növények telepítése, füvesítés/.
- Családi kirándulások szervezése a szabadba.
- Föld napja alkalmából áprilisban a szülőkkel közös virágültetés szervezése az óvoda udvarán és környékén.
- Óvodánk csapata minden évben részt vesz a „Kölyökvár Kupa” elnevezésű játékos kistérségi sportvetélkedőn, Várpalotán.